

бярэзка №7

№ 7/2017(1070)

ISSN 0320-7579

ЦЭТЛІКІ. ХОПІЦЬ КОЖНАМУ

АНТОСЬ ЗВЫЧАЙНЫ:
«УСЕ ТАКІЯ КОЦІКІ»

Prepreka*

Сутнасць танца, верша, дыямента — у пераадоленні.
Нябачнае, яно насычае тваю працу сэнсам.

Антуан дэ Сэнт-Экзюперы «Цытадэль»

*prepreka — з баснійскай «перашкода» — тэма нумара

Сяргей Грудніцкі

Адказ — у люстэрку

Вова хоча вывучыць як мінімум тры мовы, каб стаць добрым перакладчыкам і паездзіць па свеце. Вова хоча, але пастаянная загрузанасць не дазваляе яму ажыццявіць мару: то шмат дамашняй работы, то раптоўная вечарынка з сябрамі — які тут інглiш на пару з фрэнчам! Вось калі б настаўнікі былі больш міласэрныя, а сябры — прадказальныя...

У Марыны выдатны голас. А яшчэ яна скончыла музычную школу па класе фартэпіяна. Сабрала ўсе дыпломы і ўзнагароды раённых і гарадскіх конкурсаў. Але паступаць збіраецца на юрыдычны. Марына лічыць, што яе знешнасць не адпавядае вобразу спявачкі. Вось калі б носік быў крыху меншы, а вяснушкі — незаўважныя...

Мікіту адлічылі з універсітэта. Хлопец за ўвесь семестр быў у навучальнай установе дзевяць разоў, а на экзамены выкладчыкі пускалі яго неахвотна і ў прысутнасці прадстаўніка дэканата. Чатыры пераздачы з пяці магчымых, на адну з якіх студэнт наогул не з'явіўся — ці мог быць іншы зыход? Вось калі б наведванне было свабоднае, а экзамены — факультатыўныя...

Чалавек — дзіўная істота. Ён здольны выкруціцца з любой сітуацыі, знайсці апраўданне любому ўчынку, прызначыць крайняга, каб самім ім не быць. Але прызнаць сваю ляготу, страх або няведанне ў яго чамусьці не хапае смеласці. Ды і навошта, калі вакол хапае кандыдатаў, на якіх можна перакласці адказнасць?!

Усе праблемы і перашкоды існуюць толькі ў нашай галаве. Той, у каго ўмела атрымліваецца іх не заўважаць, будзе паветраныя замкі і жыве сваім шчаслівым жыццём. Аднак куды больш тых, хто — ёсць у гэтым сэнс ці не — узводзіць не каралеўскія палацы, а лабірынты. Хто зможа дапамагчы разабрацца табе ў хітраспляценнях, якія прыдумаў ты сам? Правільна, толькі адзін чалавек. Таму будзь ласкавы, заставайся са сваімі мінатаўрамі сам-насам і вырашай з імі праблемы самастойна, а не прыцягвай да сітуацыі старонніх людзей, робячы іх вінаватымі.

Жаданне — самы галоўны ключ да поспеху. «Я хачу высокія адзнакі, новы тэлефон, цікавае хобі, але нічога са спісу пакуль не атрымаў, хоць вельмі хацеў», — запырэчыце вы. Але калі чалавек сапраўды чаго-небудзь хоча, ён робіць усё, каб дасягнуць гэтага. Ніякія перашкоды, умовы, меркаванні навакольных яго не палохаюць, таму што ён упэўнена бяжыць да сваёй мэты, азірацца па баках няма ні часу, ні сіл. Жаданне — матыватар, а не чароўная палачка: калі проста сесці і 24 гадзіны ў суткі толькі хацець, вынік наўрад ці будзе. Марыш стаць перакладчыкам? Вучы мовы! Мроіш сябе слаўтай спявачкай? Змагайся з комплексамі! Разлічваеш на месца пад сонцам? Прыкладзі да гэтага хоць крышачку намаганняў.

Ну а ты, чытач, калі хочаш даведацца, хто — твая галоўная перашкода, падыдзі да люстэрка!

Як часта вы сутыкаецеся з выразам: «У цябе не атрымаецца»? Ці іншымі фармулёўкамі, кшталту: «гэта твая адзнака», «гэта твой узровень», «ты вельмі шмат на сябе бярэш», «вярніся на зямлю». Калі не чулі іх ні разу, вам пашанцавала. Часцей за ўсё гэтыя выразы разам са страхам — забойцы самых шчырых чалавечых мар. Але не думайце, што супраць іх няма сродкаў абароны. Для мяне адзін з гэтых выказаў стаў больш, чым проста перасцярогай. Ён стаў якаснай пігулкай супраць няўпэўненасці і самаўпэўненасці (калі як) і дапамог пазбегнуць мноства памылак.

Пачну з апошняга. Там прасцей. Адна з самых страшных з'яў для школьніка — іспыты. Асабліва калі вучышся няблага. Заўсёды ёсць магчымасць нешта сапсаваць, і намагаешся зрабіць усё, каб гэтага пазбегнуць. І вось, здаўшы два іспыты добра, да апошняга я вырашыла не рыхтавацца. Маўляў, і так усё ведаю. Але мой ўпэўнены настрой не магла не заўважыць мая матуля (за гэта, дарэчы, ёй дзякуй), і яна выкарыстала тую ж самую тактыку і сказала мне: «Вярніся на зямлю. Ты гэта не зможаш». І ўсё! Разбуральныя словы былі мне на карысць: я сабралася і здала прадмет на «выдатна». А так бы самаўпэўненая і прасядзела на экзамене на свае «тры».

Таксама някепскі варыянт — змагацца такім чынам з няўпэўненасцю. Але ў гэтым выпадку трэба быць вельмі асцярожным. У дачыненні да мяне так дзейнічала ўсё тая ж мудрая матуля, няхай і не ўсвядомлена. Як нярэдка бывае, я ламала галаву над пытаннем: «Кім быць?» І спявачка, і урач, і танцор... Усё не тое... А! Вось! Буду актрысай! Маці мне сказала: «Кася, гэта не тваё. Ты дарма марнуеш час, у цябе нічога не атрымаецца». Ну, а я пайшла супраць і пачала шукаць любую нагоду папрактыкавацца ў акцёрскім майстэрстве і зведаць нешта новае. Тут сапраўды матуля мела рацыю, бо актрыса з мяне дрэнная. Але які ж рухавік яна запусціла!

Адным словам: не заўсёды словы «ты не зможаш» такія кепскія, як падаецца. Але і штораз выкарыстоўваць іх не варта, бо замест добрага штуршка заўсёды можна атрымаць яшчэ больш горкі вынік. Калі не спрацоўвае «характар ваяра» і падлеткавы максіmalізм, то трэба прайсці выбраны шлях разам. І тады ўпэўненая казаць: «Ты гэта зможаш!».

Мы ж гэта зможам?..

Кацярына Тарасова

Ты (не) зможаш!

Жэня Вялько

Цэтлікі: хопіць кожнаму

З усім нядаўна адбыўся першы паўнафарматны канцэрт майго музычнага гурта. Некаторыя песні былі прысвечаныя дзяўчыне, у якую я калісьці быў закаханы, — у лепшых традыцыях рамантычных рокераў. Пасля выканання найбольш кранальнай песні з залы прагучаў абураны голас: «А чаго гэта дзяўчына пра дзяўчыну спявае?»

Так ужо склалася, што ў мяне даволі мілыя рысы твару і жаночы голас, і прыкладна 50 % людзей, якія бачаць мяне ўпершыню, думаюць, што перад імі дзяўчына. На канцэртах у мяне часта падведзеныя вочы — звычайны сцэнічны грим. Мяркуючы па пытанні, слухачу было важна зусім не тое, што я хацеў данесці праз тэкст песні...

І калі б справа была толькі ў сцэнічным вобразе. Аднойчы ў мяне і майго сябра спыталі, ці не сустракаем мы, а пасля таго, як даведаліся, што я хлопец, прасілі прабачэння і апраўдваліся чымсьці накшталт «ну, завушніца ж у вуху». Сур'ёзна? Завушніца ў вуху робіць мяне дзяўчынай? Валасы, даўжэйшыя армейскі «вожык», робяць мяне дзяўчынай? Баюся ўявіць, што думаюць пра ненафарбаваных дзяўчат з кароткай стрыжкай і нізкім голасам.

На жаль, часцей за ўсё па адным кавалачку мазаікі робяць выснову пра ўсю карціну. Калі чалавек бачыць з'яву толькі з аднаго боку, яму складана зразумець, што вядомы яму стэрэатып — не ісціна ў апошняй інстанцыі. Вось што я, напрыклад, пачуў — ужо наконт медыцынскай сферы — ад аднаго ўніверсітэцкага выкладчыка, які аднойчы заявіў: «У вашым узросце ніякіх дэпрэсій і іншых ментальных расстройтваў быць не можа. Гэта вы ўсё выдумляеце ад суму, а з сапраўднымі праблемамі яшчэ не сутыкаліся». Мне дваццаць гадоў, псіхіятр паставіў дыягназ «дэпрэсія», і я праходжу адпаведнае лячэнне. І як ніхто іншы ведаю, чым адрозніваецца дэпрэсія ад суму.

Але на пэўныя медыцынскія тэрміны ўжо наліплі свае цэтлікі. Мода на псіхічныя захворванні абясцэніла вопыт тых, хто мае сапраўдныя расстройства. Прыпісваць сабе дэпрэсію, панічныя атакі, манію і астатняе — гэта загадкава і рамантычна. На тых жа, хто сапраўды мае патрэбу ў дапамозе, увагі не звернуць, асабліва калі гаворка ідзе пра падлеткаў. Будзе толькі чутно: «хопіць выдумляць», «пагуляй з сябрамі — пройдзе» і «гэта ўсё з-за інтэрнэту».

Дарэчы, любую праблему, на думку большасці «дарадцаў», можна вырашыць з дапамогай чыёй-небудзь

кампаніі. Як быццам ўсе праблемы ў людзей ад адзіноты. Калі ў цябе няма партнёра, значыць, ты «ў актыўным пошуку», нават калі насамрэч ты нікога і не шукаеш.

Тут можна пералічыць цэлы стос цэтлікаў. Закрану толькі адзін з іх — «маці-адзіночка». У адносінах да маці-адзіночак склаліся свае стэрэатыпы: нагуляла дзіця, тата збег, так ёй і трэба. Мая маці зацяжарыла цалкам свядома, нарадзіла мяне па-за шлюбам, выхавала з любоўю і заўсёды пра мяне клапацілася. Бацькам-адзіночкам спачуваюць, яшчэ часцей іх асуджаюць. Асуджаюць за тое, што яны справіліся самі. Асуджаюць за тое, што гэта быў іх выбар.

Але ж часцяком выбар нас прымушаюць рабіць у даволі маладым узросце, прычым раз і назаўжды. Успомніце вечную тэму школьнага сачынення: «Кім я хачу стаць, калі стану дарослым?» Мне вось дваццаць, і я не ведаю, кім хачу стаць. Я паступіў у Інстытут журналістыкі, таму што палічыў прафесію «журналіст» важнай для грамадства. І вось я, студэнт трэцяга курса, гляджу з сябрамі фільм, а ў ім — адмоўны персанаж-журналіст, гэтакі праныра, хлус, крывадушнік і аматар сенсацый. Сябры жартуюць: «Усе вы, журналісты, аднолькавыя». Крыўдна, але маўчу. Таму, што прывык. Таму, што гэты цэтлік старэйшы за мяне на пару стагоддзяў.

Напэўна, праграмісты таксама прывыклі, што іх просяць выправіць любую камп'ютарную паломку, таму, што «ты ж — праграміст». Напэўна, і дактары прывыклі, што любімая тэма гутаркі ў бабулек на лавачцы — гэта «наша жудасная медыцына», якая пічкае людзей таблеткамі, каб яны больш хварэлі. А ў прыбіральшчыкі, як вядома, наогул ад добрага жыцця не ідуць. Ведаецца, я б даваў медалі за адвагу людзям «дрэнных» прафесій. Не кожны па сваёй волі пагадзіцца на пажыццёвы цэтлік дзеля карыснай, але няўдзячнай прафесіі.

А каму ўвогуле патрэбныя гэтыя цэтлікі? Каму шкодзяць габрэі, вегетарыянцы, масоны, амерыканцы, готы, сведкі Іеговы? Чаму мы — добрыя, а яны — дрэнныя? Магчыма, прасцей ўбачыць пагрозу ў кімсьці іншым, чым заўважыць яе ў сабе.

Некалькі словаў пра тое, чаму варта наведаць Іўе

Іўе — невялікае мястэчка ў Гродзенскай вобласці, размешчанае крыху больш чым у 100 кіламетрах ад Мінска. На першы погляд яно нічым не адрозніваецца ад іншых раённых цэнтраў нашай Беларусі. Але ў Іўі ёсць тое, што аматару вандровак варта было б пабачыць.

Першае, на што зверне ўвагу падарожнік, апынуўшыся ў мястэчку, — гэта зялёныя мінарэт, які ўзвышаецца над прыватнай забудовай паблізу. Пагадзіцеся, вельмі нетыповая для Беларусі з’ява! Насамрэч Іўе мае вельмі глыбокія «мусульманскія карані». Яшчэ падчас княжання Вітаўта ў гэтай мясцовасці пасяліліся татары. Сёння яны натуралізаваліся, аднак беражліва захоўваюць сваю культурную спадчыну, у тым ліку і рэлігійную прыналежнасць. На вуліцах горада не складана з выгляду распазнаць татарскія дамы. Як мне сказала мясцовая жыхарка Надзея: «Калі ў двары бачыш шмат цяпліц, то гэта дом татарына» ☺

Другая асаблівасць, якую можна заўважыць, пачаўшы гутарку з мясцовым жыхаром (пажадана больш сталага веку) — гэта трасянка. Але не тая, якую мы прывыклі чуць. Яна вельмі паходзіць на літаратурную беларускую мову. Спачатку можа падацца, што менавіта «на мове Купалы» мясцовыя і размаўляюць. Але самае прыемнае, што свой гоман жыхары лічаць беларускай мовай. Згодна з вынікамі апошняга перапісу насельніцтва, каля 80% жыхароў Іўеўскага раёна выкарыстоўваюць дома менавіта беларускую мову (адно з першых месц у Беларусі паводле гэтага паказчыка).

Але не толькі татарамі і беларусамі населены гэты гарадок. Нягледзячы на свой невялікі памер (насельніцтва — 8 тыс. чалавек), ён з’яўляецца сапраўднай сталіцай мультикультуралізму. На галоўнай плошчы горада нядаўна нават быў

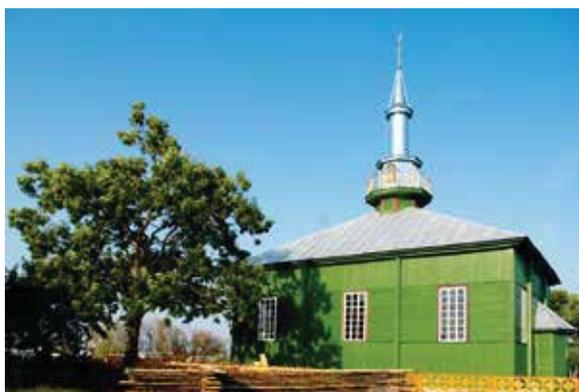
адкрыты помнік, які увекавечыў чатыры асноўныя рэлігійныя канфесіі: праваслаўе, каталіцызм, іслам і іудаізм. Цэнтр горада забудаваны сімпатычнымі каменнымі габрэўскімі хаткамі пачатку XX стагоддзя. У гэтым жа раёне размешчаны тры былыя сінагогі. Калісьці наведвальнікаў падзялялі ў залежнасці ад фінансавага статусу, таму для немаможных, людзей з сярэднім дастаткам і багатых храмы асобныя. Знешні выгляд кожнай з сінагог адпавядае дастатку яе наведвальнікаў.

У самым высокім месцы горада знаходзіцца Петрапаўлаўскі касцёл, прыкметны з усіх частак горада. Касцёл быў пабудаваны ў XVIII стагоддзі ў стылі віленскага барока. Прыгожа, але зусім не дзіўна для Беларусі. Іскрынка тут у іншым. Побач з уваходам у касцёл ўсталявана статуя Ісуса, якую лічаць паменшанай копіяй знакамітай статуі ў Рыа-дэ-Жанейра, дзякуючы чаму яна з'яўляецца папулярным аб'ектам фатаграфавання для турыстаў.

Ну, і акрамя ўсяго іншага, гэты горад мае нейкую спецыфічна-прыемную атмасферу, якая суправаджае кожнага вандроўніка. Так што збірайце кампанію і едзьце атрымліваць задавальненне. Паверце мне, гэта куды цікавей, чым праседжваць свае выхадныя дома. ;)

P.S. Калі вы раптам вырашылі паехаць з наметамі, то раю вам размясціцца ў лясочку на поўнач ад Іўя. Ісці да яго трэба з цэнтра ў напрамку на Суботнікі (указальнікі вам у гэтым дапамогуць). Зручнае месца для размяшчэння + побач чыстае і немаленькае возера. Толькі, калі ласка, прыбірайце за сабой смецце!

Мікіта Бычкоў

Танчыць з жыццём

Перашкоды існуюць на кожным кроку. Перашкоды — гэта частка нашага жыцця. Калі б не было перашкод, то мы не цанілі б тое, чаго дасягаем. Бо нашмат больш мы цэнім тое, што дастаецца нам цаной вялікіх намаганняў.

«Білі Эліёт» — гэта брытанская карціна рэжысёра Стывена Долдры. Прэм'ера фільма адбылася 19 мая 2000 года на Канскім кінафестывалі. Англія 1984 года, адзінаццацігадовы Білі Эліёт, які жыве ў графстве Дарэм ў горадзе Эверынгтон (Everington). Вытанчаная і простая гульня англійскай мовы дазваляе казаць — так, гэта звычайны сярэднестатыстычны брытанскі гарадок. Але хлопчык, які тут жыве, незвычайны — ён па-вар'яцку захоплены балетам. Толькі вось сыну шахцёра не да твару танчыць балет.

Гэта кіно распавядае пра ўзаемаадносіны паміж дзецьмі і бацькамі, стасункі бацькоў і іх жыццё вачыма дзяцей. Дзеці разумныя: яны слухаюць, назіраюць і робяць высновы. Як часта бацькі гутараць са сваімі дзецьмі? Як часта тлумачаць, якія паводзіны добрыя, а якія — не? Бо нашмат прасцей сказаць: запомні і не турбуй мяне пытаннямі. Так Білі са здзіўленнем пытаецца ў бацькі: а чым дрэнны балет? Балет для хлопчыка, для хлопчыка з сям'і шахцёра дрэнны апрыёры. Проста дрэнны, і не будзем пра гэта.

Як можна здагадацца, вы ўбачыце хэпі-энд. Але тут галоўнае не тое, што адбудзецца напрыканцы, а тое, як Білі дойдзе да гэтага.

Тут моцныя не толькі знешнія, відавочныя канфлікты: канфлікт бацькі і дзіцяці, канфлікт асяроддзя і захопленняў. Тут неверагодна моцныя ўнутраныя канфлікты: героі пераглядаюць свае думкі наконт жыцця, перасягаюць сваё ўспрыманне свету.

Білі не аслабляецца ў тым асяроддзі, у якім расце. У яго атрымліваецца перадолець усе цяжкасці танцаў і не кінуць іх. І ў яго раз за разам застаюцца сілы любіць тую частку сябе, якая прагне танцаваць. Пра Білі можна сказаць: «прымае». Ён прымае тое асяроддзе, у якім расце, але не мяняецца пад яго ціскам, а праламляе яго ўнутры сябе, робячы свае высновы, не тыя, якія зрабілі бы

астатнія. Што б Білі не даведаўся пра свайго сябра, ён па-ранейшаму застанецца яго сябрам. Да прызнання і пасля прызнання чалавек не змяняецца.

Бацька Білі праходзіць стадыі адмаўлення, нянавісці, але ўсё ж прыходзіць да прыняцця. Гэта адбываецца паступова, крок за крокам. Вялікае ўзрушэнне для чалавека — памяняць свае ўспрыманне свету. Гэты мужчына столькі гадоў жыў з устойлівым светапоглядам, але ўвесь яго свет разбураецца. Тытанічная праца — змяніцца — для чалавека, які жыў з поўнай упэўненасцю, што ведае: гэта добра, гэта дрэнна. Як часта хапае сіл не асудзіць уласнае дзіця, а зразумець яго? У містэра Эліэта атрымалася і зразумець, і падтрымаць.

Калі казаць пра герояў, то яны ўсе нечакана аб'ёмныя. Кожны шахцёр, які адкрывае рот у гэтым кіно, мае за сабой нейкую гісторыю. І мы можам гэта пабачыць. Кожны — герой гэтай гісторыі, арганічная яе частка. Тут няма шэрай масы, таму шэрай масы не існуе ўвогуле. Кожны чалавек — індывідуальнасць са сваімі шкілетами, распіханымі па шафах.

Білі тут галоўны герой, гэта бясспрэчна. Яго бацька — таксама важны. Але і нічога б не было без выкладчыцы танцаў — місіс Уілкінсан. Яе сцэны зробленыя дымчатымі, расплывістымі, як і ўся яе роля ў жыцці Білі — мімалётная, але неад'емная частка, без якой ён не стаў бы тым, кім стаў. Яе вобраз складаецца з таго, што распавядае пра яе дачка, і з таго, як яна ставіцца да Білі.

Фільм цікава зманціраваны. Напрыклад, часты рэжысёрскі прыём чаргавання ў адной сцэне дзеянняў розных герояў ў розных месцах. Напрыклад, Білі адначасова танчыць і дома, і ў балетнай зале. Білі танчыць на занятках, яго сям'я рухаецца ў так музыцы. Гэта паказвае адначасоваць, паскарае сучаснасць.

Нельга сказаць, што гэта ціхі фільм, але і нельга сказаць, што ён перенасычаны музычным складнікам. Тут музыка з'яўляецца непрыкметна. І знікае, да прыкладу, са стукам дзвярэй — рэзка, хутка, адчувальна, каб спыніць глядача, прыцягнуць яго ўвагу, змяніць месца дзеяння, акцэнт. І ў гэты момант мы фізічна адчуваем цішыню.

«Білі Эліэт» — фільм пра перамогу, пра жыццё. І гэта фільм пра тое, чаго можна дамагчыся, калі ісці (танцаваць) насуперак цяжкасцям.

Святлана Курганова

Гісторыя, заканчэнняў якой няма

Бясконца гісторыя, Бясконца кніга, Гісторыя-якая-не-мае-заканчэння... Як ні перакладай назву, усё адно гучыць прывабна. Нібыта абяцанне: кожны аматар кніг ведае пачуццё расчаравання ад таго, што ўсё мае сваё завяршэнне. Падчас чытання так паглыбляешся ў кнігу, так яднаешся з персанажамі, што не хочацца развітвацца з упадабаным светам.

Нам хочацца, каб добрыя рэчы цягнуліся як мага даўжэй, і гэта нармальнае і зразумелае жаданне. Нам хочацца, каб добрыя гісторыі распавядаліся вечна. Дык няўжо ў аўтара «Бясконцай кнігі» Міхаэля Эндэ гэта атрымалася?

З жадання бясконцых апавяданняў усё і пачынаецца. Галоўны герой Бастыян Бальтазар Багс, заўзяты кнігалюб, добра знаёмы з апісанымі вышэй перажываннямі, крадзе кнігу пад назвай «Бясконцая гісторыя». Перапоўнены захаваннем і прадчуваннем цуда пачынае яе чытаць, схваўшыся ад усіх на гарышчы школы. Мы чытаем яе разам з Бастыянам: пра чароўны свет Фантазіі, над якім навісла пагроза неіснавання, пра добрага хлопчыка-героя Артэйа, які адпраўляецца на Вялікі Пошук каго-небудзь, хто выратаваў бы Фантазію... А потым выяўляецца, што Бастыян і ёсць той, каго шукае Артэйа.

Простая дзіцячая казка раптам ператвараецца ў смешную галаваломку ў лепшых традыцыях постмадэрнісцкай гульні. Мы атрымліваем кнігу ў кнізе: чытаем, як персанаж чытае. Цікавы парадокс: персанаж кнігі трапляе ў кнігу і меланхолічна разважае, ці не бясконцы гэты ланцужок. Ён быў чытачом, а стаў галоўным героем. Можа, і ў яго гісторыі ёсць чытач, які пакуль і не падазрае, што сам ён — персанаж? Свет як бы дзеліцца на два: знешні «рэальны» свет Бастыяна, і ўнутраны «фантазійны» свет кнігі, якую ён чытае. А пасля аказваецца, што ўнутраны свет не меней рэальны за знешні, і галоўны герой можа перасоўвацца з аднаго свету ў другі.

Уся «Бясконцая гісторыя» пабудавана на супрацьлегласцях. У першую чаргу кідаецца ў вочы супрацьпастаўленне рэальнага свету і свету Фантазіі. Ды і сама Фантазія трымаецца на своеасаблівым супрацьстаянні двух мясцовых багоў — Дзяўчынкі Каралевы і Старога з блукаючай Гары. І што самае цікавае, кожная канфрантацыя глыбейшая, чым здаецца на першы погляд. Так супрацьстаянне Дзяўчынкі Каралевы і Старога з блукаючай Гары значна больш забытанае і шматграннае, чым простая дыхатамія «жыццё — смерць». Чытач не павінен выбіраць нешта адно: абодва складнікі важныя, адно не можа існаваць без другога.

Яшчэ адно важнае супрацьпастаўленне — знешняга дзеяння і ўнутранага. Традыцыйна галоўным героем прыгодніцкай гісторыі з'яўляецца персанаж актыўны, адважны, моцны духоўна. З гэтага пункту гледжання Бастыян — нікчэмны герой. Ён бязвольны няўдачнік і баязлівец. Не мае сяброў, не вельмі разумны. А яшчэ ў яго праблемы са стасункамі ў сям'і. Такіх не ў эпічныя прыгоды трэба ўцягваць, а абдымаць, суцяшаць і хаваць ад гэтага жорсткага свету. Больш за

З-за дваістасці рамана пстрычку на носе атрымалі людзі, якія ўзяліся за экранізацыю. Кніга выйшла ў 1979 годзе — у 1984 годзе здымаюць фільм; ў 1986 кінастудыя М. Горкага робіць рускі дубляж. Фільм атрымаўся сапраўды чароўны, і неўзабаве з'явіліся два працягі. Зручна штампаваць кіношкі, калі ёсць першакрыніца, праўда? Фільмы былі цалкам сабе нядрэнныя, аднак Міхаэль Эндэ усё роўна быў жудасна незадаволены экранізацыяй, абвінавачваў кіношнікаў, што яны ўсё перакруцілі, і ледзь ці не ў суд на іх падаваў.

З аднаго боку, падобныя прэтэнзіі выглядаюць дзіўна: першы фільм, з-за якога ў аўтара і ўзніклі прэтэнзіі, дастаткова беражліва абыходзіцца з арыгіналам. З другога, у іх зусім розны канцэпт. Першы фільм аказаўся звычайнай эпчнай прыгодай, і працягі гэта толькі пацвердзілі: нешта такое звычайнае па схеме «чароўная краіна ў бядзе — галоўны герой адпраўляецца яе ратаваць — галоўны герой ратуе і атрымлівае ўзнагароду». Атрымалася больш чым нядрэнная гісторыя, а кнігі усё ж не пра гэта.

Сёння сачыненні Эндэ перакладзеныя больш чым на 40 моў і выйшлі агульным тыражом звыш 20 мільёнаў асобнікаў. Па матывах «Бясконцай гісторыі» зняты аднайменны фільм. Па матывах казкі «Чароўны напой» (1989) («Д’яблаўскі конгеніяльны кактэйль») зняты папулярны мультыплікацыйны серыял «Вуншпунш» (2000). У ліку твораў Эндэ таксама некалькі п’ес, раманаў і апавесцей. Аднак вялікім поспехам карысталіся менавіта казкі.

тое, на працягу ўсёй гісторыі Бастыян застаецца вядомым: ён амаль сілком трапляе ў Фантазію і ў цэлым не робіць актыўных дзеянняў, не прымае важных рашэнняў.

Бастыян — не эпічны герой. Але яго шлях — унутранае развіццё. Так, ён слабы і бескарысны, і як толькі з’яўляецца магчымасць, спрабуе адмовіцца ад самога сябе. Ён атрымлівае ўсё, каб усё страціць, і, у рэшце рэшт, знайсці сябе і сваё шчасце. Пра гэта «Бясконцай гісторыя»: у людзей нічога няма акрамя іх саміх, і гэты дар трэба навучыцца шанаваць.

У Бясконцай гісторыі ёсць месца і сапраўдным прыгодам — іншая справа, што сюжэт на іх не вельмі завастрае ўвагу. Эпічным персонажам аказваецца Артэйа — той самы Шукальнік, які актыўна дзейнічае ў першай частцы, пасля становіцца сябрам Бастыяна і грае важную ролю ў сюжэце. Бастыян і Артэйа супрацьпастаўляюцца як чалавек вонкавага і ўнутранага дзеяння. І так атрымліваецца, што менавіта

Артэйа павінен узяць на сябе клопат пра Фантазію, таму што ён сапраўды можа гэта зрабіць.

Хоць у тэксце кнігі гэты момант можа здацца досыць спрэчным і нават несправядлівым.

Наогул сюжэтна кнігу вельмі проста падзяліць на дзве часткі: да таго моманту, як Бастыян трапіў у Фантазію, і пасля. Па настроі і зместу яны адрозніваюцца: першая яшчэ выглядае як забаўная постмадэрнісцкая гульня ў эпічныя прыгоды, другая ж незаўважна ператвараецца ў прыпавесць на тэму чалавечага існавання.

У другой частцы аўтар прапануе паразважаць пра тое, што робіць чалавека чалавекам. Бастыян, апынуўшыся ў Фантазіі, атрымлівае вялікую сілу: любое яго жаданне споўніцца, калі ён захоча гэтага досыць моцна. Ён можа ўздзейнічаць на навакольны свет, яго магчымасці бязмежныя. Але разам з кожным выкананым жаданнем ён губляе частку сябе, а таксама і чалавечнасць. Жаданні Бастыяна робяцца ўсё больш эгаістычнымі і небяспечнымі для навакольных: пакутуе сам свет, які ён павінен быў выратаваць і абараняць. І ў выніку ён даходзіць да таго, што спрабуе аб’явіць сябе новым Каралём Фантазіі. У межах дадзенага свету гэта ўсё роўна, што назвацца Богам.

Такім чынам, чалавек безнадзейны? Нават такі бяскрыўдны і добры хлопчык, які патрапіў ў лепшы свет, асуджаны сапсаваць і разбурыць яго. Няма прамога адказу на гэта пытанне. Але Бастыян атрымлівае шанец на выпраўленне.

Сур'ёзны недахоп «Бясконцай гісторыі» — стыль. Мова твора досыць скупая і лаканічная, не багатая на выразныя сродкі. Можна было б спісаць на крывы пераклад, але хутчэй за ўсё праблемы ў самой манеры выкладання. Аўтар як быццам пераказвае гісторыю, прапускаючы падрабязнасці і ігнаруючы эмацыйны бок апавядання. У многіх кульмінацыйных момантах хочацца не проста атрымліваць асалоду ад моманту, а пазнаваць нешта пра пачуцці і перажыванні персанажаў. Аўтар гэтага не адлюстроўвае, у лепшым выпадку коратка згадвае: «Ён адчуваў тое-тое».

Ці змог Міхаэль Эндэ, змяшаўшы постмадэрнісцкія гульні з філасофскім фэнтазі і добра натхніўшыся міфалогіяй, стварыць па-сапраўднаму бясконцую гісторыю? Самае цікавае, што змог, якраз за кошт злучэння ўсяго гэтага.

Дваістасць свету «Бясконцай гісторыі» зводзіцца да парадоксу: адно ўплывае на іншае, усё ўзаемазвязана, а значыць, адно не можа існаваць без другога. Людзі з рэальнага свету ствараюць свет Фантазіі, а ён у сваю чаргу, ачышчае рэальны свет ад хлусні. Так гісторыя і становіцца бясконцай: мы самі вольныя прыдумаць працяг. Аўтар пакідае нямала зачэпак для гэтага. Ва ўсім тэксце сустракаюцца другарадныя персанажы, незлічоныя дзіўныя стварэнні Фантазіі. Для ўсіх, хто так ці інакш паўдзельнічаў у сюжэце, робіцца невялікая рэмарка: яны перажылі яшчэ нямала прыгод, але пра гэта як-небудзь іншым разам.

Гэтымі словамі завяршаецца іц сам раман: Гэта гісторыя Бастыяна Бальтазара Багса завершана. Але гэта не адзінае, што здарылася з ім — або з кім хочаце яшчэ! — у Фантазіі. Але гэта ўжо зусім іншая гісторыя, і мы раскажам яе як-небудзь у іншы раз.

Ці вы можаце распавесці яе самі.

Стараверскі свет

Веткаўскі музей стараверства і беларускіх традыцый імя Ф.Р. Шклярава прадстаўляе:

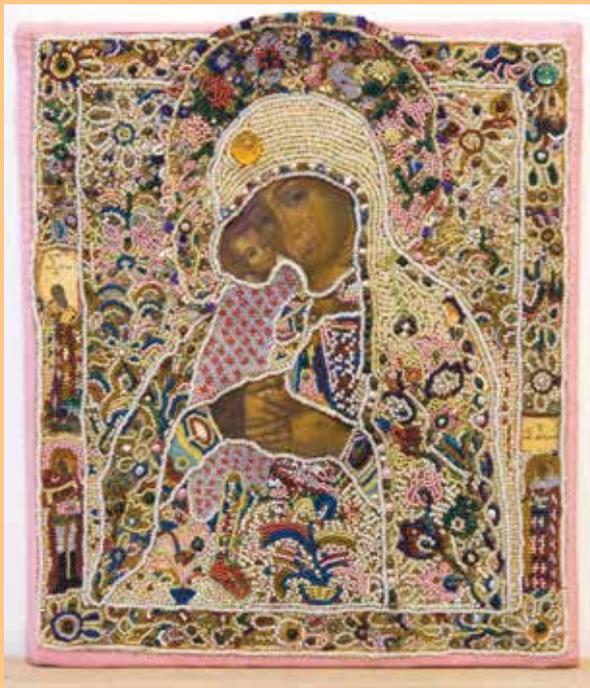
Апостал. 1592 год. Васіль Гарабурда. Вільня.

Ветка — край багатай кніжнай культуры. На працягу двух з паловай стагоддзяў адусюль неслі стараверы сваю духоўную культуру. Цэрквы і манастыры былі «школай кніжнасці і пісьменнасці».

Вера, Надзея, Любоў і маці іх Сафія. 1873 год

Як іканапісны цэнтр Ветка добра вядомая з XVIII стагоддзя, калі мясцовыя абразы пачалі разыходзіцца «па ўсім стараверскім свеце». Гэтая школа, якая пераняла традыцыі старажытнарускага іканапісу, існавала яшчэ і ў XX стагоддзі.

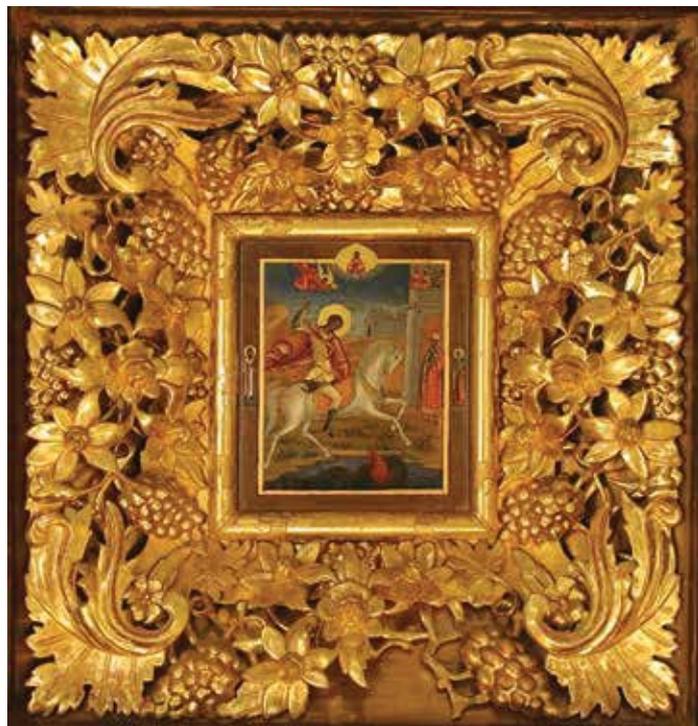

**Маці Божая Спагнанне за-
гінуўшых душ. XIX ст. Ветка. Аб-
раз у бісернай аправе**

Вытокі традыцый веткаўскага шывта бісерам, як і мясцовага іканапісу, разьбы па дрэве, чаканкі, кніжнай мініяцюры, — у далёкім XVII стагоддзі. Тады мастацтва шывта шоўкам, золатам, жэмчу-гам дасягнула асаблівага росквіту. У дакументах пачатковага перыяду гісторыі Веткі не раз сустракаецца апісанне шывта ў складзе багатага ўбрання мясцовых цэркваў.

**Чудо Георгія о змие. Аб-
раз у ківоце з пазалочанай
скразной драўлянай разь-
бой. XIX стагоддзе**

Калісьці ў гэтых мясцінах нарадзіўся і разышоўся праз стараверскую культуру па ўсім свеце ківот з пазалочанай скразной драўлянай разьбой. Такая рама-скрыня захоўвала і аздабляла ікону. У ёй абраз змяшчаўся на покуці, ці, як кажуць самі стараверы, у малітвеным куце.

Дзе можна пабачыць: Гомельская вобласць, г. Ветка, пл. Чырвоная, 5.
Філіял: Гомельская вобласць, г. Гомель, пл. Леніна, 4.

Пісьменніцтва як тэлепатыя

Існуе вялікая колькасць кніг кшталту «Як напісаць бестселер», але практыка паказвае, што большасць гэтых выданняў дарэмная. Таму што нельга навучыцца літаратуры ў «Дапаможніках для чайнікаў». Нельга навучыць ёй, калі сам не працуеш з тэкстам.

Вось калі вопытныя пісьменнікі выдаюць падобныя кнігі, гэта варта ўвагі. Раю звярнуцца да Стывена Кінга. Ён вядомы як пладавіты аўтар якаснай белетрыстыкі, акрамя таго, не адмаўляе юным пачаткоўцам у парадзе. У сеціве можна адшукаць тэксты яго выступаў і зваротаў да студэнтаў, накшталт «Што трэба ведаць, калі хочаш стаць пісьменнікам». Таксама ён напісаў кнігу «Як пісаць кнігі». Гэта вялікі аўтабіяграфічны паўэсэістычны твор, дзе аўтар на ўласным прыкладзе дзеліць пісьменніцкую працу на простыя часткі і падказвае, як навучыцца пісаць.

«Як пісаць кнігі» падзелена на дзве часткі: «Жыццяпіс» і «Што такое пісьменніцтва». У першай частцы Кінг распавядае пра найбольш яркія падзеі свайго жыцця, пачынаючы з двухгадовага ўзросту. Пры гэтым вялікую ўвагу ён аддае дзяцінству і школьным часам, што дазваляе зразумець, якія падзеі паўплывалі на Кінга як пісьменніка. У другой частцы кнігі — практычныя парады пісьменнікам, дзе ён прыводзіць добрыя і дрэнныя прыклады як з існуючых літаратурных твораў, так і ўрыўкі, напісаныя ім самім.

Аднак не трэба думаць, што ў гэтай кнізе можна знайсці дакладныя ўказанні, напрыклад: каб стаць добрым і паспяховым пісьменнікам, рабіце тое, тое і гэта. Кніга — не падручнік «пісьменніцкага майстэрства», як і сам аўтар неаднаразова нагадвае. Хутчэй спроба асэнсаваць, што такое пісьменніцтва наогул. Таму біяграфічныя эпізоды прысутнічаюць на працягу ўсёй кнігі. Кінг прыводзіць уласныя прыклады працы над тэкстамі і ўзаемадзеяння з рэдакцыямі часопісаў, паказвае, як жыццёвыя здарэнні становяцца асновай для аповеду. Таксама напрыканцы кнігі ён расказвае, як трапіў у аўтамабільную аварыю, і як менавіта пісьменніцтва «не выратавала жыццё, але зрабіла працэс ачуньвання лягчэйшым і прыемнейшым».

Кінг паказвае: усіх пісьменнікаў, як і любую групу людзей, можна размясціць у іерархічнай пірамідзе. Ніжні ўзровень — дрэнныя пісьменнікі. Над імі «група крыху меншая, але ўсё яшчэ вялікая і даступная: пісьменнікі здольныя. Такія таксама бываюць у мясцовай газеце ці ў мясцовай кніжнай краме і на паэтычных вечарынах». Наступная група, значна меншая па колькасці — пісьменнікі па-сапраўднаму добрыя. І ў самым версе піраміды, над усімі намі — геніі — «Шэкспіры, Фолкнеры, Ёетсы, Шоу і Юдоры Уэлы». Гэта геніі, адораныя ў такой ступені, што нам нават і не зразумець іх, не кажучы ўжо пра тое, каб дасягнуць.

І вось важны тэзіс, з якога Кінг пачынае другую частку: ніхто не дапаможа вам стаць добрым ці нават здольным пісьменнікам, калі ў вас няма жадання працаваць над сабой і развіваць свой пісьменніцкі навык.

Аснову пісьменніцкага таленту складаюць тры рэчы. Кінг параўноўвае гэтыя неабходныя для пісьменніка якасці са скрыняй для інструментаў. Якія ж інструменты ён прапануе пакласці яе?

«Хоць нельга з дрэннага пісьменніка зрабіць здольнага, а з добрага пісьменніка — вялікага, ўсё ж цяжкая праца, стараннасць і своечасовая дапамога могуць зрабіць са здольнага пісьменніка — добрага».

«Што такое пісьменніцтва? Вядома, тэлепатыя. Смешна, калі падумаць: гадамі і гады людзі ламалі галовы, гадаючы, ёсць яна ці не. Такія дзеячы, як Дж. Б. Раін, ледзь не звар'яцелі, прыдумляючы надзейны працэс тэставання, каб яе выявіць, а яна ўвесь гэты час была тут, як «Зніклы ліст» містэра Эдгара По. Любое мастацтва ў некаторай ступені будуюцца на тэлепатыі, але я лічу, што самая чыстая яе фракцыя атрымліваецца з пісьменніцтва».

Па-першае, граматыка і ўвогуле ўменне валодаць мовай. Не мае значэння, падабалася вам вывучаць мову ў школе ці не, лёгка было або цяжка — без ведання мовы годным аўтарам вам не стаць. Таму, пакуль ёсць магчымасць, нядрэнна было б з усёй увагай звярнуцца да мовы і, безумоўна, не спыняць яе вывучэнне пасля школы.

«Пастаяннае чытанне прывядзе вас туды, дзе вы зможаце пісаць ахвотна і самазабыўна. І вам дасца веданне таго, што ўжо зроблена і чаго яшчэ няма, што старое і што свежае, што дзейнічае, а што проста ляжыць на старонцы, паміраючы (ці ўжо памерлае). Чым больш вы чытаеце, тым менш шанцаў у вас выставіць сябе дурнем з дапамогай уласнага п'яра або тэкставага працэсара».

А як жа натхненне?
Не чакайце прыходу музы. Як я ўжо казаў, гэта тупагалоўны мужык, які не зведаў творчага трапятання. Для яго гэта не стук сталаю свету спірытаў, а звычайная праца, як пракладванне труб або перагонка цяжкіх грузавікоў. Ваша праца — давесці яму, што вы знаходзіцеся дзесьці там з дзевяці да поўдня або з сямі да трох. Калі ён гэта будзе ведаць, запэўніваю вас, ён рана ці позна з'явіцца, жуючы цыгару і здзяйсняючы чараўніцтва. <...> І гэта правільна, што вы будзеце рабіць усё, таму што ў гэтай істоты з цыгарай і крыльцамі ёсць чароўны мяшок, а там знойдзецца такое, што зменіць ўсе ваша жыццё. Паверце мне, я гэта ведаю.

Па-другое, вялікі слоўнікавы запас. Каб добра пісаць, трэба шмат чытаць. Трэба не проста шмат чытаць, трэба любіць чытаць і атрымліваць асалоду. Чытанне ўзбагачае вопыт і значна пашырае слоўнікавы запас. І, галоўнае, такое навучанне уздзеінічае быццам само сабой.

Што далей? Вось вы нядрэнна вывучылі мову, вось вы чытаеце і чытаеце шмат. Зараз справа за малым: навучыцца правільна ўжываць гэтыя «інструменты». Для гэтага ёсць «па-трэцяе»: стылістыка мовы. Кінг прыводзіць некаторыя стылістычныя заўвагі:

— пазбягайце штампаў і канцылярызмаў, пакіньце іх для афіцыйных папер. Мастацкі ці публіцыстычны тэкст яны сапсуюць;

— чым прасцей, тым лепш. «Адна думка — адзін сказ», — гэта ідэальная схема для чытацкага ўспрымання;

— дакладнасць тэксту — наша ўсё.

Вось гэтая «скрыня з інструментамі» — аснова асноў, тры стаўпы, на якіх трэба будаваць ваша пісьменніцкае майстэрства. Але гэта толькі аснова, нічога не варта без практыкі.

Як жа перайсці да практыкі?

Практыка — ўласна складанне тэкстаў — павінна быць бесперапынная. Кінг прапануе пісаць хаця б па тысячы слоў у дзень. Хоць насамрэч канкрэтная колькасць не мае значэння — важна, каб працэс быў бесперапынны.

Гэтак жа вельмі важныя «зачыненыя дзверы». Выключаныя тэлефон і сацыяльныя сеткі, адсутнасць якіх-небудзь раздражняльнікаў. Поўнае засяроджванне на працэсе. Толькі вы — пісьменнік, вашы ідэі і чыстая старонка. «Зачыненыя дзверы» — спосаб паказаць сабе і ўсяму свету, што вы настроены сур'ёзна. Таму што пісьменніцтва — цяжкая праца, і як любая праца яна патрабуе поўнай ўвагі да сябе.

Вось вы зачыняеце дзверы, садзіцеся з цвёрдым намерам напісаць тысячу слоў...

І ўзнікае пытанне: а пра што наогул пісаць? Адказ стандартны: пра тое, што ведаеце. Толькі вось наўрад ці вы сапраўды ведаеце нешта пра эльфаў, калі хочаце пісаць фэнтазі, праўда? Кінг пашырае гэта: пра тое, што вам цікава. Так, па меншай меры, вы будзеце сумленныя ў сваім тэксце, а гэта галоўнае.

У якасці пачатку апавядання Кінг прапануе выкарыстаць сітуацыю. Персанажы могуць апынуцца ў незвычайных для іх умовах, напрыклад, «на вёску нападаюць ваўкалакі». Як вашы героі будуць на гэта рэагаваць? Што будуць рабіць? І як у залежнасці ад іх рэакцый будуць развівацца далейшыя падзеі?

Вось гэтага дастаткова, каб пачаць. Але дзе знайсці сілы, каб працягваць? І ці трэба працягваць гэтую моташную і, магчыма, бессэнсоўную працу? Ёсць шмат

больш цікавых і карысных спроб выказаць сябе пры дапамозе паперы і тэксту. Адказ адзін: пішыце, калі не можаце не пісаць, нягледзячы на ўсе перашкоды.

«Частка гэтай кнігі — можа, занадта вялікая — пра тое, як я навучыўся гэта рабіць. Шмат што — пра тое, як вы зможаце рабіць гэта лепш. Усё астатняе — і, напэўна, лепшае — дазвольны талон: ты можаш, ты павінен, а калі ў цябе хопіць адвагі пачаць — ты будзеш. Пісьменніцтва — гэта чараўніцтва, як вада жыцця, як любы творчы акт. Вада бясплатная, так што пі.

Пі і напаўняйся».

«Кажучы ў межах жанру, можна выказаць здагадку, што вы будзеце пісаць пра тое, што любіце чытаць. Я ўжо ўзгадваў пра свае раннія творы па матывах коміксаў жахаў «I-Si», якія я крэмзаў, пакуль гэтая любоў не пракісла. Але я іх сапраўды любіў, як і фільмы жахаў «Замужам за монстрам з Галактыкі», а ў выніку атрымліваліся такія апавяданні, як «Я — малалетні рабаўнік магіл». І нават сёння я цалкам мог бы напісаць крыху больш вытанчаную версію гэтага апавяду, я ўзрос у любові да ночы і патрывожаных магіл, вось у чым справа. Калі вы мяне не ўхваляеце, я магу толькі паціснуць плячыма. Чым багаты, тым і рады».

Антось Звычайны: «Усе такія коцікі»

Дзякуючы яму вершы Янкі Купалы, Уладзіміра Караткевіча, Максіма Танка і іншых класікаў загучалі як хіп-хоп трэкі. У інтэрв'ю «Бярозцы» Антось распавёў, навошта запісаў альбом «бел.літ. х змрок», падзяліўся марамі гісторыка і пісьменніка і адкрыў сакрэты беларускага музычнага асяроддзя.

— **З чаго пачалося захапленне музыкай?**

— Як ва ўсіх падлеткаў канца 2000-х: была хваля хіп-хопа, а мне хацелася выказаць увесь свой юнацкі пратэст у нейкай форме, і я пачаў пісаць вершаванкі — звязаныя адно з адным радкі, поўныя не вельмі добрых пачуццяў і слоў. Першапачаткова па-руску, а ў гадоў 16 нешта перакулілася ўва мне, і я паспрабаваў пісаць па-беларуску. З часам гэта ператварылася ў такую творчасць, як хіп-хоп.

— **На выбар хіп-хопа ўплывала асяроддзе?**

— Мне проста хіп-хоп падабаўся. Пэўны час я ўвогуле слухаў толькі яго, быў артадаксальным прыхільнікам у шырокіх нагавіцах, слухаў Эмінэма. Гэта быў той час, калі адрозненні субкультур былі відавочныя: рэпер быў рэперам, панк — панкам і ненавідзеў рэпераў... Зараз, мне здаецца, такога няма, распаўсюджана музычная талерантнасць.

— **Калі ты зразумеў, што гэта сур'ёзна?**

— Першы свой трэк я запісаў у 2010 годзе, гэта было штосьці кшталту хатняй студыі, мы не прапісвалі дэталі, проста як атрымалася, так і атрымалася.

А першы трэк больш-менш добрай якасці («Дзяўчынка з горада сноў») я запісаў гады праз два. Паступова, пераехаўшы ў Мінск, пачаў хадзіць на якасныя запісы, эксперыментавачь. Так прыйшоў да двух міні-альбомаў і спадзяюся, што гэта не кропка.

— **Ці ёсць у цябе прыклад у хіп-хопе?**

— У мяне ўвесь час змяняюцца музыкі, якіх я лічу ўзорнымі. Пэўны час гэта быў Эмінэм, зараз, напэўна, Кендрык Ламар. Для мяне асабіста ў творчасці важнае месца займае ідэя. Ламар з’яўляецца адным з ідэалагічных лідараў барацьбы цёмнаскурага насельніцтва за свае правы. Яшчэ Фрэнк Оушэн — музыка ўзроўню, пра які я мару.

— **Як наваколле паставілася да твайго захаплення, калі зразумела, што ўсё ўсур’ёз?**

— Я не ведаю, мне і дагэтуль здаецца, што ўсё несур’ёзна. У мяне і быў адзін сольны канцэрт. Мяркую, блізкія падтрымліваюць, хаця, магчыма, я чагосьці не разумею. Нават бацькі слухаюць, і ім падабаецца. Прынамсі, яны так кажуць.

— **Разглядаеш варыянт, што нагуляешся, апранеш гальштук і пойдзеш працаваць у офіс?**

— У нас музыкаў, якія зарабляюць музыкой, вельмі мала. Для мяне вельмі важна займацца творчасцю ўвогуле. Я шматвектарны: цікавіць гісторыя — па адукацыі гісторык, і для мяне вельмі важна нешта новае ствараць у гэтым накірунку. Крыху займаюся літаратурай і ў ёй таксама хачу працаваць.

— **А што наконт мары літаратурнай і мары гісторыка?**

— Хачу дапісаць кнігу-антыўтопію пра наш рэгіён праз 30 гадоў. Я ўсё саджуся, спрабую, праходзіць пэўны час, я чытаю і думаю: «Што гэта такое!» Я не перфекцыяніст, але ў творчасці сябе ўвесь час штурхаю, каб рабіць лепш.

Што тычыцца гісторыі, то ў мяне ёсць тэматыка, якую я вывучаю і па якой хачу абараніць усе навуковыя ступені. Займаюся Заходняй Беларуссю ў міжваенны перыяд. Гэты перыяд — у пэўнай ступені Атлантада. Зараз я даследую нацыяналізацыю маёмасці, што адбылася за савецкім часам.

У кожным выпадку на першым месцы ў мяне творчасць, а яна можа быць розная. Нават калі займаешся гісторыяй, важна, каб гэта была творчасць: пошук новых дакументаў, новыя погляды, новая метадалогія, а не перапісанне прац папярэднікаў. Тое самае і ў іншых сферах — важна быць наватарам.

— **Вельмі часта сустракаю паблажлівае стаўленне да хіп-хопа...**

— Хіп-хоп на беларускай мове не вельмі ўспрымаюць. Мне здаецца, што беларускамоўная тусоўка вельмі кансерватыўная, не гатовая да сучасных трэндаў. Ёй патрэбна, каб ты зайграў на гітарцы, праспяваў пра цяжкі лёс беларуса, беднага і брудна абмазанага. Калі выключыць рок, то на беларускай мове не развіты ні адзін накірунак: няма электронікі, хіп-хопа. І гэта датычыцца не толькі музыкі: няма ніводнага ютуб-блогера, у якога больш за 100 падпісчыкаў. Для мяне было б найвышэйшым дасягненнем прабіць гэты мур.

— **І якія планы па прабіванні?**

— Я зараз у пошуку. Сваім другім міні-альбомам хацеў зламаць стэрэатыпы, датычныя беларускай культуры. Паспрабаваў. Мне здаецца, што гэта стала крокам, на жаль, не такім вялікім, як хацелася б. Зараз хачу зрабіць нешта зусім вар’яцкае, хуліганскае. Трэба больш скандальнасці, каб расчухаць гэтую тусоўку.

— Чым быў матываваны выбар твораў у альбом «Бел. літ. х змрок»?

— Па-першае, мне хацелася паказаць, што ў нас ёсць клёвая паэзія. Што яе шмат і яна актуальная, пасуе да сучаснага кантэнту. Хацелася пэўнай канцэптуальнасці, стаць рухавіком новага подыху ў культуры.

А выбар саміх вершаў праходзіў у два этапы: спачатку я выбіраў творы, якія падабаюцца, і для мяне гэта стала сур'ёзным даследаваннем беларускай паэзіі. Прачытаў некалькі тысяч вершаў. З іх выбраў каля 60, потым з іх — што лепш кладзецца на біт, спалучаецца з музыкай.

— Шмат у каго з пачынаючых творцаў ёсць пытанне: «Навошта мне гэта?» Як ты адказваеш на яго?

— Мне проста трэба камусьці нешта распавесці. Я хачу выказацца, данесці свае думкі. Калі некаму будзе кепска, ён пачуе мой трэк і адчуе сябе лепш, то я ўжо працую недарэмна. А ўвогуле мне здаецца, што творца нікому нічым не абавязаны — ён можа ўсё рабіць для сябе.

— Ты ўпэўнены ў сабе чалавек?

— Я заўжды няўпэўнены. Запісваю альбом, раблю рассылку, кажу: «Напішыце, што думаеце пра гэта». Заўсёды ёсць сумневы, як лепш зрабіць. Заўсёды перажываю за сваю творчасць — не хочацца быць графаманам, якіх шмат, але, мабыць, я адзін з іх.

— Якія перашкоды для цябе былі самымя складанымі?

— Зараз я павінен рассесціся і раскажаць пра цяжкае жыццё на вуліцы, андэ-граўнд. Я не лічу, што прайшоў праз нейкія перашкоды. Самае цяжкае, праз што я праходзіў, — гэта пераадоўванне сябе. Нават зараз я адчуваю крызіс ідэй, а гэта вельмі цяжка: калі хочацца нешта напісаць, а нічога не пішацца. Стаіш, а сцяна высокая, і думаеш, як яе перасягнуць. Часам здаецца, што ніяк. А потым гэтая праблема вырашаецца праз усведамленне, што ты павінен рабіць тое, што робіш.

— Ёсць мяжа, якой ты вызначаеш, што можаш, а што не?

— Я ўсё магу. Лічу, што няма нічога немагчымага. Калісьці я быў чалавекам, які проста бубнеў у мікрафон, а зараз нечаму навучыўся, маю некалькі сур'ёзных выступаў.

— За што цябе крытыкуюць?

— Я не ведаю, усе такія коцікі: ніхто не хоча пісаць, што не так. Я хачу пабачыць разгромную крытыку, але не бачу. Сам лічу, што ў мяне слабыя вершы, шмат пустога. У новым альбоме падача стала лепшай, але некаторыя праблемы і да гэтага часу мяне засмучаюць. Гляджу на таго ж Ламара — і ён качае, а ўключаю штосьці сваё — не качае, сумна, здаецца, што людзі пад такое ў дэпрэсію ўпадаюць.

— А чые вершы ты лічыш моцнымі?

— З рускамоўнай паэзіі ў першую чаргу Бродскі — на маю думку, гэта лепшы рускамоўны паэт усіх часоў. Калі браць беларускамоўную паэзію, то гэта Сыс — у ім адчуваецца нерв, жыццё, смак. Таму я ў другі альбом уключыў два вершы Сыса. І Караткевіч, безумоўна. Чамусьці ўсе шануюць яго прозу, а на паэзію звяртаюць менш увагі.

Да бар'ера

Аўтарская рубрыка
Ліны Багданавай

Пачалося ўсё цалкам бяскрыўдна. Нават цікава. У нядзелю прыяцелі збіраліся за горад, на возера, дзе павінна была праходзіць парусная рэ-гата.

— Аўтобусам да Макееўкі, — маляваў карціну наступнай прыгоды завадатар іх кампаніі Арцём, — там з кіламетр-два пешшу па маляўнічай сельскай мясцо-васці, і мы на месцы. Перакус бяром з сабой, усё акуратна на тэлефоны сфатагра-фuem — суперскія выхадныя гарантаваныя.

Ніхто і не сумняваўся: жыўцом рэгат хлопцы яшчэ не бачылі. Да таго ж дзесьці ў заездах павінна выступаць іх аднакласніца Ульяна — таемнае каханне ўсіх хлопчыкаў 8 «А». Пагаворвалі, што дзяўчынка ў фаварытах сваёй узроставай групы ходзіць, што медаль у яе дакладна будзе. Верагодна, і залаты. Ніхто і не збіраўся губляць шанец сфатаграфавання з чэмпіёнкай і кветачкі ёй падарыць.

Хлопцы разам даўно ўжо не выязджалі. У апошні раз кампанія збіралася месяца два таму. Дажыліся!

— А ўсё сваркі нейкія дурныя, — бурчаў Вадзім, таропка крочачы да возера, якое паказалася на паземе. — То пляткарым, то па дурасці адно аднаго задзіраем. Хутка год заканчваецца, а там дзявчаты. І ўсё. Гошка ў палітэх рыхтуецца, Ромчык пра кадэцкае вучылішча марыць, я, калі пашанцуе, на інфармацыйныя тэхналогіі паступлю. Сустракацца будзем толькі на выхадных. І то наўрад ці, там ва ўсіх свае планы намалююцца. І сябры новыя...

А збіраліся да самай пенсіі сябраваць, аднак нешта змянілася і ў планах, і ў адносінах, і ў саміх хлопцах.

Вось хоць бы сённяшні выпадак ўзяць: выйшлі з аўтобуса, даведаліся, у якім баку возера. Ішлі па дарозе, жартавалі, перакідаліся словамі і фразамі. Быццам бы ўсё, як заўсёды. А тут на шляху — плот. Высокі, мярзотнік. Так адразу не пераскочыць. І што? Раней параіліся б і прынялі агульнае рашэнне. А тут — Цёмка вырашыў, што напасткі бліжэй. Арсень яго падтрымаў. Ромчык ўстрымаўся ад выказванняў. Гошка спалохаўся, але стараўся выгляду не падаваць. Вадзім спрабаваў абразуміць сяброў:

— Рэгата да самага вечара будзе доўжыцца, паспеем тры разы дайсці. Навошта порткі рваць? І аслу зразумела, што ёсць да возера звычайная дарога. Ці вы думаеце, што паруснікі на ваду цераз плот дастаўлялі? А заўзятары ўсе да аднаго чэмпіёны па бегу з перашкодамі?

— Аслу, можа, і зразумела, — скрывіўся ініцыятар «бегу з бар'ерамі» Арцём. — Але здаецца мне, што ў нашых шэрагах баязлівец аб'явіўся.

— А можа, і не адзін, — хіхікнуў Арсень, косячыся на прыціхлага Ромку. — Асабіста я — за новыя прыгоды! Хто за мной — той герой.

— Ды тут метра два вышыні, — уздыхнуў, адводзячы вочы, Ромка. — Як жа мы забяромся?

— А дрэва нашто? — кінуў на бярозу, якая расла ля плота, Арцём. — Гоша, з намі?

Гошка паківаў галавой:

— Небяспечная справа, а раптам там крапіва? Або жалязякі якія?

— Дык ты з намі, ці як?

Вадзім пашкадаваў маларослага недалугу Гошку:

— Хлопцы, не дурэйце, Гоша праўду кажа — мала забрацца, яшчэ і саскочыць трэба.

— А ты, як я бачу, баішся?

Вадзім не тое каб баяўся, але не было прычыны для бессэнсоўнай смеласці. І шкадаваў свае новыя джынсы. І ногі, вядома.

— Здаровы сэнс мне падказвае, што не варты гэты бар'ер нашай увагі. Ну чаго ўпарціцца? Тут метраў трыста да павароту. Бачыце, перад лесам дарога знікае. Значыць, паварочвае за плот. Падумаеш, круг! І не заўважыце, як пройдзеце.

— Ну, каму хочацца кругі наварочваюць, таго не маю права затрымліваць, — сказаў з грэблівай усмешкай Арцём. — А ўсіх астатніх прашу ісці за мной. На старт, увага, руш!

Першым палез на бярозу Арсень. За ім рушылі ўсе астатнія. Замыкаў працэсію Гошка, які раз-пораз азіраўся.

— Ды ну вас! — махнуў рукой Вадзім. — Сустрэнемся каля старту.

Дарога да возера заняла яшчэ хвілін пятнаццаць. Спачатку па сцежцы ўздоўж плота. Потым па грунтоўцы паўз малады бярэзнік. У траве сінелі суквецці лубіна. Вадзім сумясіў прыемнае з карысным і нарваў букет для Ульяны. Кветкі радавалі вока, але настрой падняць не змаглі.

На месца Вадзім прыбыў своечасова. Вось толькі хлопцаў не было відаць. Ён прайшоўся ўздоўж берага, абышоў гандлёвыя палаткі, зазірнуў у распрадальню — захваляваўся нават. Але спыніў сябе: прыйдуць, нікуды не падзенуцца. Жорстка ўсміхнуўся: не заўсёды кароткая дарога — самая хуткая. Вадзім паспеў пахвалявацца за Ульяну. Падарыць ёй кветкі і павіншаваць з перамогай. Прапанаваць сумеснае (вось ужо аднакласнікі будуць зайздросціць!) сэлфі.

Прыяцелі з’явіліся да пачатку трэцяга заезду. Выглядалі смельчакі не вельмі: Арсень пакульгваў на левую нагу, на правай шчацэ Ромчыка красавалася падвоеная драпіна, Гошкіны вочы падазрона прыпухлі (напэўна, плакаў). А Арцём наогул палічыў за лепшае назіраць за спаборніцтвамі здалёк, заняўшы месца на лавачцы каля пляжнай кабінкі.

— Я ж казаў... — пачаў быў Вадзім, падыходзячы да хлопцаў.

— Ды пайшоў ты! — выбухнуў Арсень. — Ходзяць тут усякія, разумнічаюць.

Ромчык, які з’явіўся за Вадзімавай спінай, кінуў крыўднае: — Здраднік!

І толькі Гошка унёс яснасць у сітуацыю: на пустэчы, што хавалася па той бок плота, шукальнікаў прыгод чакала не толькі крапіва і калючы хмызняк, але і ахоўнік са злым сабакам, які разарваў Арцёмавы джынсы ад красоўка да калена.

— Ты праўду казаў, вось яны і псіхуюць. Шкада, я цябе не паслухаўся.

Вадзім вылаяўся і штурхнуў нагой галоўнага віноўніка сённашніх непрыемнасцей. Бетонная калмыга ніяк не адрэагавала на ўдар. А нага загула. Падаецца, нечаканая перашкода аказалася мацнейшай за сяброўства.

Шкодная вучылка:

— Віншую вас! Ну колькі можна паўтараць, што платы для таго і стаяць на шляху, каб разумныя людзі іх абыходзілі. Дык не! Знаходзяцца адчайныя галовы, якія прагнуць набіць сабе пару-тройку гузакоў. Зарабілі — атрымлівайце, раз ужо нармальныя чалавечыя словы да вас не даходзяць.

А Вадзім добры, кінуў дурняў на верныя непрыемнасці! А калі б іх той сабака да смерці загрыз? Ці ахоўнік у міліцыю здаў? Самому хапіла розуму не патрапіць у небяспечнае становішча! А сяброў адгаварыць цяплення не хапіла? І які ж ты пасля гэтага таварыш? Заўтра ж збіраю класны час. Абмяркуем вашу гісторыю, пастараемся вызначыць усе промахі і знайсці правільны выхад. Спадзяюся, да парад аднагодкаў вы прыслухаецеся больш уважліва.

Сімпатулька:

— Ой, як нядобра атрымалася! І хлопцаў шкада, і Вадзіма зразумець можна. І пашкадаваць таксама. Вось так нечакана і ўстаюць на нашым шляху перашкоды. Паспрабуй, пераадолей, не памыліся, трымай твар, а разам з гэтым і таварышаў.

І з кожным годам перашкод усё больш. І ўсё складаней спосабы іх пераадолення. Жах! Асабіста мне часам хочацца назаўжды застацца дзіцём. Мары, мары. Не, узрост у мяне зараз выдатны — пятнаццаць гадоў! Вось толькі з праблемамі не заўсёды атрымліваецца самой справіцца. Даводзіцца звяртацца па дапамогу. Часцей да сяброў. Яны так добра мяне разумеюць. Думаю, Вадзіму варта памірыцца з сабрамі. Ну як без іх? Толькі пра плот ні слова. Там і так усё зразумела. Наладжвайце адносіны, улічвайце ўсе памылкі. Упэўнена, вы зможаце. Калі што — буду на сувязі, чым змагу дапамагу.

Студэнт-практыкант:

— А справа ж не ў плоце. Падобна да таго, што вы даўно развучыліся чуць адно аднаго. Разумеете і адчуваеце паасобку. Нікуды не дзенешся, часам у адносіны з блізкімі людзьмі ўкрадваюцца праблемы. Звычайна непаразуменне з'яўляецца прыкметай пераходу адносін на новы, больш сур'ёзны ўзровень. Але ўменне выслухаць і зразумець — важны складнік гэтых адносін. Абыякавасць — шлях да іх разбурэння.

Усе непаразуменні і недамоўкі трэба абмяркоўваць сумесна. І разам прыходзіць да адзінага рашэння. Толькі тады будзе сэнс ў вашым сяброўстве. Інакш — проста злёт эгаістаў-адзіночак.

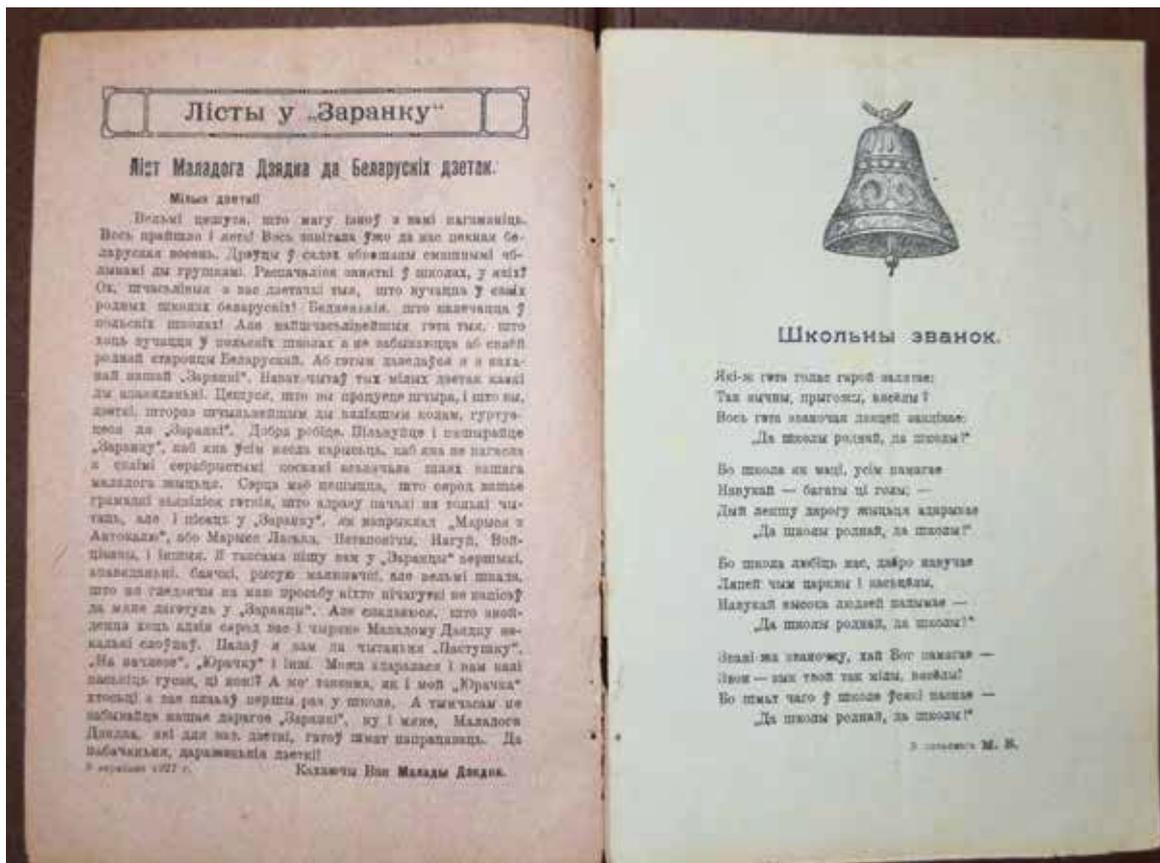
Псіхолог:

— Сяброўства ваша расколіну дала. Трэба тэрмінова нешта рабіць. І абавязкова разам. Вадзім можа стаць ініцыятарам добрай справы. Праўда, з уменнем пераконваць у яго не вельмі. Але гэта можна выправіць.

Існуе шэраг дзейсных прыёмаў пераканання. Падзялюся: спачатку варта выслухаць усе меркаванні і аргументы, абысціся без высмейвання і крытыкі. Больш эфектыўна будаваць дыялог, выкарыстоўваючы тактыку згоды. Пачніце перакананне з пытанняў і прапаноў, якія выклічуць сцвярдзальны адказ ў суразмоўцаў. Памятайце: настроены на прыняцце ідэй сябар лягчэй пагодзіцца з доказамі. А нязгодным варта даваць інфармацыю паступова, што створыць ўражанне сумеснага прыняцця правільнага рашэння.

Надрэнна спрацоўвае яшчэ адзін падобны прыём: спачатку ты згаджаешся з пазіцыяй суразмоўцы, а потым рэзка прад'яўляеш моцны контраргумент. Для таго каб заваяваць давер іншых, лепш паказаць не толькі моцныя, але і слабыя месцы ўласнай пазіцыі (пры гэтым моцныя, вядома, павінны дамінаваць). Карысна падкрэсліць сумніўныя аргументы «праціўніка», каб даказаць няправільнасць яго пазіцыі агулам. Толькі не перастарайцеся: часта непераадольнае жаданне даказаць сваю праўду перашкаджае нам чуць і зразумець суразмоўцу, які мае свой пункт гледжання і ўпэўнены ў сваёй праваце.

У нашым свеце жыве некалькі мільярдаў людзей. І толькі некалькі дзясяткаў чалавек можна назваць блізкімі. Варта паберагчы тых, хто табе дарагі. Тут і зараз. Да бар'ера, спадарства!

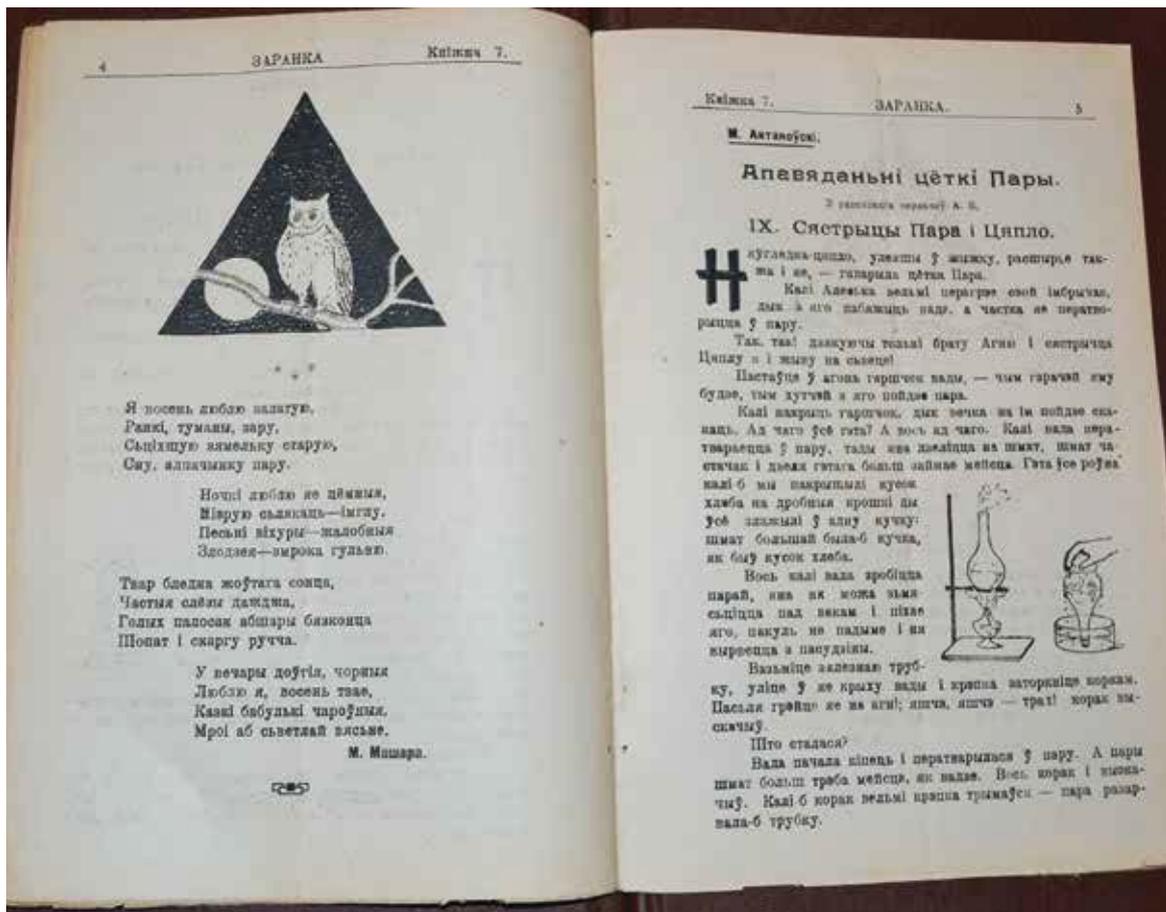
Знаёмцеся: часопіс «Заранка»

Зараз пра гэта мала хто ведае, але ў часы, калі ў БССР пачаў выходзіць дзіцячы часопіс «Беларускі піянер» (так у той час называлася наша «Бярозка»), у Заходняй Беларусі, што ўваходзіла тады ў склад Польскай дзяржавы, таксама выпускаўся часопіс для дзяцей на беларускай мове. Гэты часопіс называўся «Заранка» і выходзіў ён з 1927 па 1931 год у Вільні.

У той час Вільня лічылася культурнай і навуковай сталіцай Заходняй Беларусі. Там выпускаліся дзясяткі перыядычных беларускамоўных выданняў разнастайных кірункаў, сярод якіх была і «Заранка».

Выдаўцом і рэдактарам часопіса з'яўлялася Зоська Верас, выдатная беларуская пісьменніца і грамадскі дзеяч, вядомая нам не толькі па сваіх мастацкіх творах і публікацыях на тэмы гісторыі і культуры роднага краю, але і па навукова-папулярных артыкулах па прыродазнаўстве.

Часопіс «Заранка» быў багата ілюстраваны, а яго вокладкі штораз змяшчалі новыя гравюры заходнебеларускіх мастакоў, якія ахвотна супрацоўнічалі з часопісам. Сярод іх — паўзабыты цяпер, а тады даволі вядомы мастак Язэп Горыд.

Як правіла, кожны допіс у «Заранцы» суправаджаўся чорна-белымі ілюстрацыямі. Да прыкладу, цікавыя малюнкi фізічных доследаў дапаўнялі змест пазнавальнага артыкула для дзетак пад агульнай назвай «Апавяданні цёткі Пары». У гэтым артыкуле ў даступнай форме тлумачылася, чаму вада пры кіпенні ператвараецца ў пару.

Часопіс «Заранка» ў той час быў даволі папулярны. Гартаючы пажоўклыя старонкі, сустракаем не толькі творы беларускіх пісьменнікаў, але аповеды і казкі, запісаныя і дасланыя ў рэдакцыю юнымі чытачамі. Гэта сведчыць, што ў дваццатых гады мінулага стагоддзя дзяўчынкі і хлопчыкі Заходняй Беларусі мелі высокі узровень адукаванасці і цікавіліся беларускім друкаваным словам.

Шмат чаго друкавалася ў тыя гады ў «Заранцы»: вершы маленькіх аўтараў, крыжаванкі, загадкі ды галаваломкі. На апошняй старонцы, звычайна, ішоў агляд рэдакцыйнай пошты. Напрыклад, у адным з такіх аглядаў рэдакцыя адказвае чытачцы Марыі Ласка, што яе ліст атрымалі. А потым дадае: казку і песню, якія яна даслала, абавязкова надрукуюць у чарговым нумары, а вось загадку змясціць не змогуць, бо аўтарка не даслала разгадкі.

У 1927 годзе ў гэтым часопісе дэбютаваў беларускі пісьменнік Міхась Машара, аўтар не толькі вершаваных казак для дзяцей, але і сур'ёзных раманаў для дарослых: «Крэсы змагаюцца», «Сонца за кратамі», «Лукішкі» і іншых. Сярод аўтараў выдання быў, дарэчы, і пісьменнік Сяргей Новік-Пяюн. Яго вершы і прайзачныя творы выходзілі ў «Заранцы» пад псеўданімам «Малады дзядок».

Ніжэй прапаную чытачам «Бязрозкі» адно з «Апавяданняў цётчакі Пары», надрукаванае ў 7-м нумары часопіса «Заранка» за 1927 год.

Паравая машына

— А якая ж ты, цётка злая! — крыкнуў Яначка. — А яшчэ кажаш, што любіш людзей і шмат ім робіш добра.

— Але я без даў прычыны ніколі не злую. Людзі, якія са мной умеюць ладзіць, толькі карысьць маюць ад мяне. Вучоным людзям я ніколі не перашкаджаю карыстацца маёй сілай. Вось ты, Яначка, пэўна ездзіў на цягніку? Табе мо нават ў галаву не прышло, што вазіла цябе — я.

Памятаеш, я табе расказывала аб тым, як нагрэтая пара вырвала корак з маленькай трубочкі. Здавалася б, што куды там такой маленькай трубочцы да такога магутнага паравозу, які не адзін дзесятак вагонаў цягне, а між тым гэта адно і тое.

Як працуе паравоз? Ды таксама як наша маленькая трубочка. У паравозе таксама збіраецца пара, толькі ў шырокай, з абодвух канцоў заднёй трубе, якая завецца цыліндрам і папіхае яна не корак, а стрыжэнь. Зрэшты, стрыжэнь і ёсць той самы корак, толькі жалезны, ды да яго яшчэ прымацавана ручка.

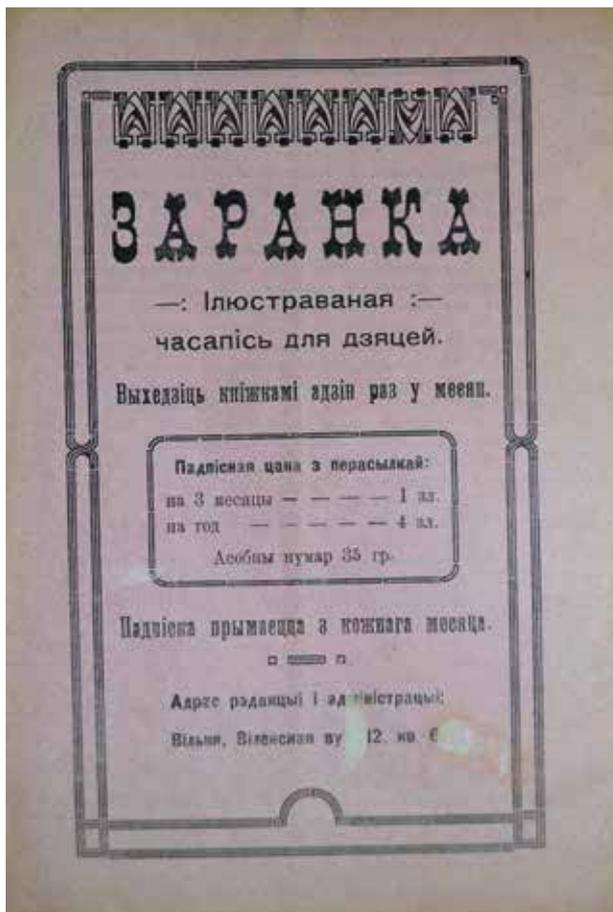
Стрыжэнь усталёўваецца ў цыліндар. Праз спецыяльныя дзірачкі пушчаецца пара. Спачатку ў адзін канец і пара пасоўвае стрыжэнь у другі канец, а пасля пускаяць пару ў другі канец і пара адсоўвае стрыжэнь назад. Так пушчаюць пару, а стрыжэнь соўваецца з канца ў канец; за ім соўваецца ручка і круціць калёсы, якія да яе прымацаваны.

Калёсы круцяцца, коцяць па рэйках паравоз, а паравоз цягне за сабой вагоны.

Паставілі людзі такую паравую машыну на лодкі і параходы, дарабілі да іх калёсы. Пара круціць калёсы, калёсы сваімі шырокімі скрыльямі б'юць па вадзе — вяслююць. Параход нават можа плыць супраць вады.

Ды ці мала дзе працуе пара?

Пара круціць калёсы машынаў на ўсялякіх фабрыках: меле муку, пілуе дрывы, тчэ, прадзе, шліфуе і шмат, шмат чаго яшчэ робіць.

Чытаем шмат, чытаем разам, ствараем сябе і краіну!

(Аб Мінскім абласным этапе творчага конкурса юных чытальнікаў «Жывая класіка»)

2017 год багаты на самыя разнастайныя культурна-асветніцкія мерапрыемствы, што нядзіўна, бо менавіта ў гэтым годзе наша краіна адзначае 500-годдзе беларускага кнігадрукавання. І ўсё ж творчы конкурс юных чытальнікаў «Жывая класіка» не згубіўся сярод вялікага мноства мерапрыемстваў, больш за тое, ён арганічна звязаны з многімі з іх. А дэвіз конкурсу — «Чытаем шмат, чытаем разам, ствараем сябе і краіну!» — гучыць сёлета, у год скарынаўскага юбілею, актуальна, як ніколі.

Конкурс праходзіць не першы год, правілы вядомыя. Паўдзельнічаць у маштабным мерапрыемстве маглі вучні самага рознага ўзросту: ад першакласнікаў да выпускнікоў. На першым, самым масавым этапе, што традыцыйна праводзіўся ў навучальных установах, колькасць удзельнікаў не абмяжоўвалася, а пераможцы атрымлівалі права прыняць удзел у другім этапе — раённым. Пераможцы раённых потым запрашаліся на заключныя, абласныя этапы, дзе і выяўляліся канчатковыя пераможцы.

Асаблівасцю сёлетняга конкурсу юных чытальнікаў з’яўляецца тое, што ў Дзень беларускага пісьменства ў горадзе-сталіцы свята Полацку правядуць чацвёрты, заключны, этап (рэспубліканскі), у якім будуць удзельнічаць пераможцы ўсіх абласных (а таксама Мінскага гарадскога) этапаў конкурсу. І, па словах міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Ліліі Ананіч, менавіта сёлетні конкурс юных чытальнікаў «Жывая класіка» павінен стаць добрай традыцыяй.

— Цікаўнасць да слова, да лепшых твораў нацыянальнай літаратуры — гэта клопат перш за ўсё дарослых, — адзначыла на прэс-канферэнцыі, якая праходзіла 21 лютага, якраз напярэдадні старту 1-га этапу конкурсу, Лілія Ананіч. — Трэба шукаць новыя формы працы з дзецьмі, каб яны мелі інтарэс да роднага слова, разумелі, як прыгожа гучыць беларуская мова. Не хацелася б, каб кнігі, якія кожны год у вялікай колькасці з’яўляюцца ў беларускіх выдавецтвах, ляжалі на паліцах.

Першы этап, як я ўжо адзначаю, праходзіў у саміх навучальных установах, і адбывалася гэта на працягу ўсяго сакавіка. Ён, на жаль, прайшоў без майго непасрэднага ўдзелу, а вось на адным з конкурсаў другога этапу, раённага, які праводзіўся ў горадзе Чэрвені, я меў гонар папрысутнічаць у якасці члена журы. І быў прыемна здзіўлены высокім узроўнем прафесіяналізму (не пабаюся гэтага слова) юных чытальнікаў, сярод якіх вельмі няпроста было выбраць пераможцаў.

Гэткім жа (і нават большым) быў прафесійны ўзровень удзельнікаў Мінскага абласнога творчага конкурсу юных чытальнікаў «Жывая класіка», які прайшоў 26 мая на базе ДУА «Мінскі абласны інстытут развіцця адукацыі». Тут сабраліся пераможцы другога этапу з усёй Мінскай вобласці, і я, хоць і планаваў спачатку проста асвятляць для чытачоў часопіса «Бярозка» гэтае цікавае мерапрыемства, нечакана нават для сябе самога зноў апынуўся сярод членаў журы.

Але спачатку ў актавай зале прайшло ўрачыстае адкрыццё конкурсу, пасля якога

Ўдзельнікі самай малодшай узроставай катэгорыі (пачатковыя класы) ў актавай зале і засталіся, астатнія ж юныя чытальнікі адправіліся ў суседнія з залай аўдыторыі. Я як член журы патрапіў на конкурснае праслухоўванне ва ўзроставую катэгорыю V—VI класы.

Скажу шчыра, вельмі хацелася ўсім юным удзельнікам паставіць вышэйшыя балы, настолькі спадабаліся мяне (ды і іншым) іх яркія пранікнёныя выступленні. Але ў любым конкурсе павінны быць пераможцы, і таму сярод добрых і проста выдатных выступленняў прыйшлося выбіраць самыя адметныя.

Асабліва ўразіла мяне сваім выступленнем Міхальцова Вераніка з СШ № 9 г. Жодзіна, якая прачытала ўрывак з апавядання Кузьмы Чорнага «Маленькая жанчына» і пасля падвядзення вынікаў атрымала дыплом 2-й ступені. Але ад дыплама 1-й ступені, які дастаўся Дунчанка Эвеліне з Заскавіцкай базавай школы Маладзечанскага раёна, Міхальцову Вераніку, а таксама Батракову Мілану з Уздзенскай гімназіі, што падзяліла з Веранікай другое месца, аддзяліў усяго толькі адзін бал. Адзін з трыццаці магчымых, і гэта паказвае, наколькі моцнай была канкурэнцыя сярод удзельнікаў 3-га абласнога этапу конкурсу.

Потым вучням пачатковых класаў у бібліятэцы інстытута была прапанавана інтэлектуальная гульня «Літаратурны калейдаскоп», вучням V—VI і VII—VIII класаў — цікавая псіхагімнастыка для юных чытальнікаў, а навучэнцам IX—X класаў — літаратурны квэст «Кніжная спадчына Беларусі».

Члены журы ў гэты час падводзілі канчатковыя вынікі конкурсу, арганізатары падпісвалі дыпламы і рыхтавалі для пераможцаў і прызёраў памятныя падарункі.

І вось нарэшце тое, чаго так чакалі ўвесь гэты час юныя ўдзельнікі — урачыстае закрыццё Мінскага абласнога этапу, на якім і былі аб'яўлены прозвішчы пераможцаў і прызёраў.

Ад імя часопіса «Бярозка» і ад сябе асабіста шчыра віншую пераможцаў і зычу ім поспехаў на радзіме Францыска Скарыны, у старажытным Полацку, дзе ў самым пачатку верасня і пройдзе заключны рэспубліканскі этап творчага конкурсу юных чытальнікаў «Жывая класіка»!

Генадзь Аўласенка,
намеснік галоўнага рэдактара часопіса «Бярозка»
Фота аўтара.

Адбіткі

З адбіткаў люстэркаў складаецца
свет,
Адбітых ад душаў і дум чалавечых,
Адбітых ад мар недарэчных,
хлапечых,
Што зніклі з душы, не пакінуўшы
след...

Складаецца свет з сумавання
людскога,
Насупраць якога не йдзе грамада,
Нібыта той сум, ні туга, ні бяда,
А проста пачуае некалі слова.

Ідзе грамада па адбітках сваіх,
Ідзе і крычыць: «Гэта лёс вінаваты!»
Ідзе і пакуты нясе, нібы шаты,
Нібыта той лёс не адбітак ад іх...

Кацярына Тарасова,
10 клас, СШ № 157, Мінск

Наша вёска Дзераўная

Вельмі ў вёсцы Дзераўной
Добра майскаю парой,
Як сады ў ёй зацвітаюць,
Салаўі вакол спяваюць.
Прыгажосцю яркіх кветак
Дзераўная вабіць летам,
Спелым водарам суніц,
Чорным нерушам чарніц.

Але больш за ўсё мы просім
Прыязджаць да нас увосень:
Тады веска Дзераўная
На дажынкі запрашае.

Хлеббаробы ладзяць свята,
Каравай пякуць багаты,
Грушаў, яблыкаў кашы —
Пачастуем ад душы.

Нават снежнаю зімой
Добра ў вёсцы Дзераўной,
Як пад песні завірухі
Снег кладзецца белым пухам...

Прыгажэе Дзераўная
Кожны дзень і час.
Прыязджайце, запрашаем
Шчыра, госцейкі, да нас!

Шыпшына

Шмат песняў складзена рабіне,
Чаруе бэз вясной кагосьці...
Мне ж падабаецца шыпшына
Сваёй няброскай прыгажосцю.
Красу яе чырвоных кветак
Калючкі шчыра берагуць,
Мяне заўжды чаруе гэта —
Налюбавацца не магу.
Я гэтых кветак назбіраю,
Букет прыгожы з іх зраблю,
Шыпшыну вельмі я люблю,
А на калючкі не зважаю.
Мне нагадаў у летні ранак
Шыпшыны куст — красу-зару...
З яго, як стану закаханым,
Букет каханай падару!

Максім Прыгожы,
6 клас, Дзераўнянская СШ,
Стаўбцоўскі раён

Дзве замалёўкі з натуры

Свой вольны час люблю праводзіць на прыродзе. Асабліва падабаюцца прагулкі ў бліжэйшы малады лясок, што пачынаецца адразу за вёскай, на бераг возера ці рэчкі. У такія хвіліны я адпачываю душой, атрымліваю шмат цудоўных станоўчых эмоцый. Даволі часта бываю сведкам нейкіх цікавых здарэнняў з жыцця насельнікаў лесу, вадаёмаў. Найбольш цікавыя з іх занатоўваю ў свой дзённік «Замалёўкі з натуры»...

Каршун-рыбалоў

Мой дзядуля — заўзяты рыбак. Звычайна ў выхадныя дні ён раненька будзіў мяне і клікаў з сабой. І хаця вельмі хацелася спаць, я часцей за ўсё згаджаўся на яго прапановы. Праўда, мяне больш за ўсё вабіла не сама рыбалка, а жаданне палюбавацца жывымі фарбамі летняй раніцы. Таму я даволі часта, не зважаючы ўвагі на паплавок, мог прапусціць, калі рыба бралася.

Аднойчы бачу: над ракой з'явіўся яшчэ адзін рыбак — каршун. Раптам ён рэзка спікіраваў у ваду і вострымі кіпцюрамі моцна ўчапіўся ў здабычу. Але, відаць, не па каршуновай сіле аказалася яна. З даволі ладнай рыбінай — хутчэй за ўсё гэта быў шчупак — крылаты драпежнік справіцца не мог. Ён адчайна махаў крыламі, стараючыся ўтрымацца на паверхні вады, але рыбіна ўпарта цягнула яго ўглыб, і, каб не ўпасці ў ваду, каршун вымушаны быў адпусціць здабычу і адляцець ні з чым.

Такой няўдалай сталася рыбалка для птушынага рыбалова.

Выпадак з зязюляй

Яшчэ ў трэцім класе на ўроку «Чалавек і свет» я даведаўся, што зязюля не робіць уласнае гняздо, а каб вывесці патомства, свае яйкі падкладвае ў чужыя гнёзды. У гэтым я неяк сам пераканаўся.

Адразу за вёскай, на ўскрайку лесу, растуць старыя асіны і таполі, якія даўно ўжо аблюбавалі для гнездавання дразды, галкі, гракі. Аднойчы, гуляючы ў гэтым месцы, я стаў сведкам цікавай з'явы: адна з птушак, падляцеўшы да ўласнага гнязда, не апусцілася ў яго, а спалохана адскочыла ўбок, уселася побач з гняздом і пачала злосна крычаць. Разгадкі доўга чакаць не прыйшлося: з гнязда імкліва ўзнялася іншая птушка і пераляцела на суседняе дрэва. Яе шэрая афарбоўка сведчыла, што гэта зязюля выбралася з гнязда драздоў, пакінуўшы ім, мабыць, там сваё яйка. Узляцеўшы на самы высокі сук, яна нібы задумалася, засулавала, апусціла крылы. А маленькія дразды ўсё лёталі вакол зязюлі і пранізліва крычалі. Напэўна, дакаралі зязюлю за тое, што яна такая кепская маці...

Максім Прыгожы,
6 клас, Дзераўнянская СШ, Стаўбцоўскі раён

Думаю — Гродна! Іду да яго ва ўспамінах

(Вандроўка вулачкамі Зоські Верас)

«**Д**умаю — Гродна! Бачу дзедаў парог і чую тупат сваіх дзіцячых ног. Думаю — Гродна... Адчуваю павеў маладосці. Ці не паехаць мне ў тое старое Гродна ў госьці?»

Сябры, ці ведаеце вы, чые гэта радкі? Аўтарка іх, сведка ўсяго XX стагоддзя, пісьменніца, мемуарыстка, асветніца Зоська Верас (Людвіка Антонаўна Сівіцкая). І я запрашаю вас у старое і такое маладое сёння Гродна. Давайце пойдзем у вандроўку па вулачках Людвікі. Я якраз перачытала ўспаміны пісьменніцы і таму ведаю, куды вас павесці.

А падарожжа наша пачнецца каля Фарнага касцэла, самы цэнтр горада, побач вуліца Карла Маркса, якая ў часы, калі тут жыла Людвіка, называлася Брыгіцкай. За касцёлам жылі дзяды Зоські з прыгожымі сугучнымі імёнамі — Міхал і Міхаліна. У двухпавярховым доме яны жылі на першым паверсе, «кватэра вялікая, светлая...», як успамінала пісьменніца. Перад домам быў прыгожы дворык, уздоўж — дрэвы, у цяньку — лаўкі. Дамы, безумоўна, змянілі свой выгляд, але захаваліся і захавалі рэха крокаў той жвавай, дапытлівай дзяўчынкі.

Працягваем вандроўку. Вось тут, перад касцёлам, быў пляц (цяпер сучасная плошча), вакол месціліся маленькія крамы. Была між іх і такая прыцягальная для дзяўчынкі кнігарня Левандоўскага, дзе бабуля купляла ёй кніжкі, паперу і каляровыя алоўкі. Праваруч ад Фарнага — дом, дзе жыў кароль Стэфан Баторый. А будучая пісьменніца вучылася ў гэтым доме ў прыватнай гімназіі. Цяпер накіруемся на вулачку Гараднічанскую, тут з 1910 года Людвіка жыла з маці. Іх кватэра стала месцам, дзе збіраліся сябры Гродзенскага гуртка беларускай моладзі. Тут была іх бібліятэка, праходзілі рэпетыцыі хору, спектакляў, вечарын. Гурткоўцы праводзілі вялікую культурна-асветніцкую працу.

Выходзім да былой Швейцарскай даліны (цяпер парк Жэлібера). Уяўляю сабе, як бацька Людвікі, Антон Сівіцкі, вайсковец, сам гарадзенец, любіў гуляць з дачкой па горадзе, каля Нёмана, многа паказваў і расказваў, а дома прапаноўваў дачцэ выказаць свае ўражанні на паперы. Такое выхаванне ўзрошчвала літаратурны талент будучай пісьменніцы. Дарэчы, калі я прачытала пра гэта, то і сабе

ўзяла за правіла. І вам, паважаныя сябры, хто падарожнічае зараз са мною па мясцінах Зоські Верас, раю прыняць гэту карысную навуку.

Гімназісткай Людвіка любіла бываць яшчэ ў адным куточку Гродна — там, дзе знаходзіцца домік Элізы Ажэшка. Пойдзем туды і мы. У сваіх успамінах Людвіка Антонаўна з жалем зазначала, што яе нясмеласць не дазволіла ёй зайсці ў госці да вялікай пісьменніцы, тым больш што сваячка бабулі Людвікі была блізкай знаёмай Ажэшка і прапаноўвала наладзіць сустрэчу.

Заходзім ў домік славутай літаратаркі, дзе зараз знаходзіцца музей і бібліятэка. Тут захавалася многае з таго, што бачыла Людвіка. Я гляджу на пакоі, дзе столькі гадоў жыла і працавала пісьменніца, і ўзгадваю, што найбольш уразіла маладзенькую гімназістку мноства кніг і прымацаваных на сценах кампазіцыі з засушаных кветак і лісцікаў, зробленыя рукамі Элізы Ажэшка.

У фондах бібліятэкі, што знаходзіцца ў гэтым доме, з вялікай ашчаднасцю захоўваюць кніжачку Зоські Верас «Каласкі». Давайце і мы пагартаем яе старонкі. Угледзімся ў сімвалічны малюнак на вокладцы: на ім постаць маці і маленькага дзіцяці, якое робіць першыя нясмелыя крокі. Адразу ўспамінаюцца радкі з верша гэтай кніжачкі:

Сыночку маленькі, ты руку мне дай,
Цябе павяду я ў нязведаны край...

Гэтая кніжка і насамрэч сапраўднае адкрыццё, адкрыццё роднага, прыгожага, чалавечнага. А я вельмі люблю перачытваць твор «Трэба хацець» і як жыццёвы дэвіз часта паўтараю радкі: «Шчаслівым быць! З зорак карону мець. Трэба толькі хацець. Трэба хацець!»

І на развітанне давайце абыдзем домік Ажэшка і спусцімся па дарожцы праз скверык да Гараднічанкі, паслухаем звон яе хвалькаў, які лашчыў слых маладзенькай Людвікі і клікаў праз усё жыццё сюды Зоську Верас — легенду беларускай літаратуры. А наша вандроўка і светлыя ўспаміны няхай будуць падарункам да яе 125-годдзя.

Каміла Шуміла,
10 клас, гімназія №2, Гродна

Казкі школьнага ранца

Казка пра Кактус, які не забыўся на сваю Радзіму

Жыў-быў Кактус. У вазоне, на падаконніку. Яго рэдка палівалі, рэдка да яго падыходзілі і ніколі не гладзілі. І нават калі на яго верхавінцы распусцілася вялікая прыгожая кветка, нават тады гаспадары не звярнулі на Кактус аніякай увагі.

Аднойчы да Кактуса (дакладней, да яго кветкі) прыляцеў прыгожы Матыль і ў падзяку за пачастунак раскажаў яму, што прыляцеў сюды ажно з далёкай Афрыкі.

«Дык і я ж родам з Афрыкі!» — падумаў Кактус і пачаў думаць, як бы яму туды патрапіць. Доўга думаў і нарэшце прыдумаў. Ён вырашыў скінуць пялёсткі са сваёй кветкі. А гаспадары якраз вырашалі пытанне, куды ж ім з'ездзіць гэтым летам у адпачынак...

І вось, дачакаўшыся таго моманту, калі гаспадары зноўку ўзнавілі сваю гаворку наконт летняга адпачынку, Кактус рэзка скінуў з сябе, дакладней, са сваёй адзінай кветкі, усе пялёсткі.

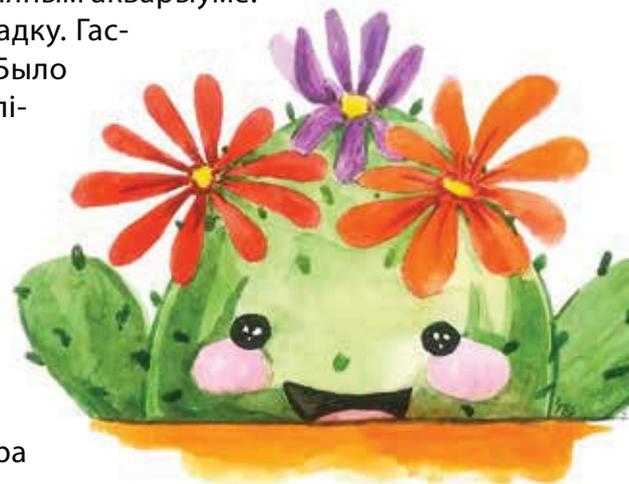
Гаспадары змоўклі, здзіўлена паглядзелі на Кактус і адразу ж зразумелі, што летні адпачынак ім неабходна правесці ў Афрыцы. І абавязкова ўзяць туды з сабой Кактус. А той зразумеў, што калі ўзнікаюць тыя ці іншыя праблемы, трэба пра іх казаць. Калі і не словамі, дык хоць пялёсткамі.

І вось яны прыехалі ў аэрапорт. Праўда, тут ім сказалі, што з Кактусам нельга заходзіць у салон самалёта, і яго прыйшлося здаць у багаж. Там было цёмна, але Кактус не скардзіўся. Галоўнае, што ён ляцеў у Афрыку, а разам з ім у багажным аддзяленні ляцелі кошачкі, сабачкі і нават рыбка ў шкляным акварыуме.

Доўга яны ляцелі, але вось самалёт пайшоў на пасадку. Гаспадары спусціліся па трапе і атрымалі сваю кветку. Было вельмі гарача, цэлых сорак градусаў, але ўсе радаваліся таму, што дасягнулі сваёй мэты. А Кактус зразумеў, што і ў цяжкасцях трэба знаходзіць радасць.

У Афрыцы вадзілася шмат самых розных звяроў і птушак: львы, малпы, жырафы, кракадзілы, страусы. А яшчэ тут расло шмат кактусаў, і наш Кактус быў вельмі рады, што апынуўся ў сваіх родных месцах. І магчыма таму на ім выраслі ажно тры новыя цудоўныя кветкі, так моцна родныя мясціны паўплывалі на яго.

Так што, нават калі ты кактус, ніколі не забывай пра сваю Радзіму!

Валера Мусіенка,
6 «Б» клас, гімназія № 75, Мінск

Як агуркі ў слоіку пасварыліся

Аднойчы маці вырашыла закансервіраваць агуркі. Прыгатавала слоікі, вымыла кожны агурочак і паклала іх абсыхаць. У гэты час з вуліцы прыбегла яе дачка, Кацярынка, і схопіла бруднымі рукамі самы прыгожы з іх. Толькі паднесла яго да рота, як маці сказала:

— Паглядзі, Кацярынка, якія ў цябе брудныя рукі! Іх спярша памыць трэба, а потым ужо агурок есці.

— Добра, мамачка! — сказала дзяўчынка і, паклаўшы агурочак на ранейшае месца, пабегла мыць рукі. А потым прыбегла і ўзяла агурок. Але не той, які першы раз брала, а суседні.

Кацярынка пабегла глядзець тэлевізар, а маці пачала закатаваць слоікі. І ў адзін са слоікаў патрапіў агурочак, які Кацярынка раней мацала бруднымі рукамі. І бруд гэты застаўся на агурку.

А ноччу вось што адбылося: не захацелі чыстыя агурочки быць у адным слоіку з брудным, пачалі яго ўсе разам са слоіка выпіхваць.

Ды так моцна, што крышку са слоіка сарвалі.

Кацярына Антонава,
7 клас, СШ № 2, Заслаўе

Казка пра зялёны Гузік

Жыў на паліто адной дзяўчынкі зялёны Гузік. Жыў не адзін, бо было на тым жа паліто яшчэ некалькі гузікаў. Таксама зялёных. І нітачкі, з дапамогай якіх гузікі былі прышытыя да паліто, таксама былі зялёныя.

Гузікам падабалася жыць на паліто, усім, акрамя нашага. Ён так не любіў вяртацца дадому, бо там паліто адразу ж вешалі ў шафу. А ў шафе было цёмна, сумна і нават страшнавата.

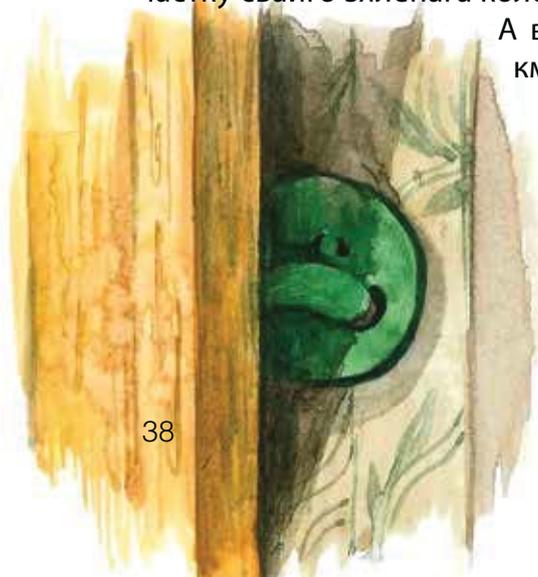
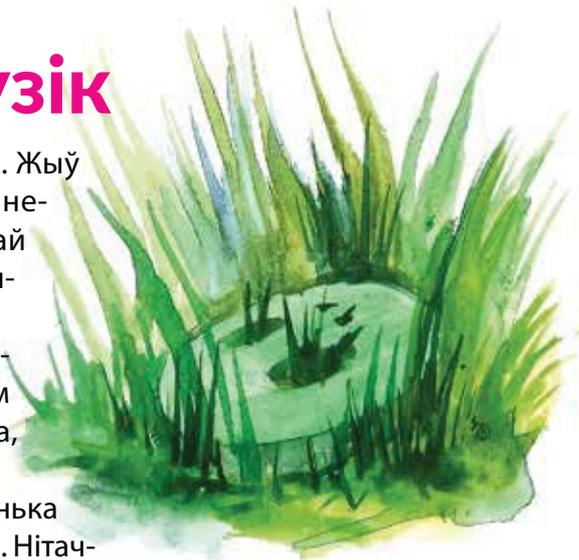
Аднойчы, калі дзяўчынка гуляла ў парку, Гузік ціхенька папрасіў сваю нітачку, кааб яна адпусціла яго пагуляць. Нітачка згадзілася, і Гузік радасна зваліўся ў траву. І толькі тут зразумеў, што сам, без дзяўчынкі, ён нават з месца не кранецца. Тады ён пачаў цешыць сябе надзеяй, што дзяўчынка, заўважыўшы прапажу, пачне шукаць яго ў траве.

Дзяўчынка і сапраўды шукала Гузік, але ён быў зялёны, і трава таксама была зялёная. Таму дзяўчынка так і не адшукала Гузік, і ніхто яго ў траве не ўбачыў. І прыйшлося Гузіку ўсё лета ляжаць на адным месцы, і ён сумаваў так, што нават частку свайго зялёнага колеру страціў.

А восенню, калі трава пажаўцела, Гузік, які стаў прыкметным, знайшоў дворнік. У яго быў сабака, якога ён вельмі любіў, і таму ён прышыў зялёны Гузік да яе ашыйніка.

І хоць ашыйнік быў не падобны да паліто, Гузік узрадваўся і гэтаму. Бо зноўку мог рухацца, а не ляжаць на адным месцы.

Анастасія Раманоўская,
4 клас, СШ № 1, Заслаўе

Самы Маленькі Пажарны і яго слон

Даўным-даўно ў горадзе Мінску жылі цмокі. І хоць за раз пра тыя даўнія часы ніхто і не памятае, але ж гэта было менавіта так.

Сям'я цмокаў аблюбавала сабе месца пад старым мастом на рацэ Нямізе. Людзі, вядома ж, пра тое ведалі і нават блізка не падыходзілі да гэтага месца. І ўсяляк гараджане спрабавалі выгнаць цмокаў з горада, падкідваючы ім сапсаваную каўбасу і блінчыкі, фаршыраваныя капустай напалову са снатворным. Але цмокі выдыхалі агонь — і ўся гэтая ежа адразу ж ператваралася ў вугольчыкі.

Самыя смелыя ваяры спрабавалі таксама змагацца з цмокамі. Яны заказвалі ў збройнікаў цяжкія мячы і трывалыя кальчугі. Але спякотнае полымя, што вылятала з пашчаў цмокаў, плавіла мячы і кальчугі — і перапалоханыя воі з крыкамі беглі прэч, пакутуючы ад сораму і апёкаў.

Цмокаў было трое: жудасны стары Цмок, яго злая жонка Цмочыха і іх яшчэ больш злая дачка Цмочынка. Луска на старым Цмоку была падобная да срэбра, у Цмочыхі яна зіхацела золатам, а луска Цмочынкі і наогул была чырванейшая за полымя.

Больш за ўсё на свеце сям'я цмокаў любіла глядзець на агонь. Кожны дзень яны падпальвалі некалькі дрэў і з цікаўнасцю назіралі за іх гарэннем. А тры разы ў год, у дні сваіх народзін, сямейка цмокаў рабіла набег на горад. Гэта быў іх падарунак самім сабе: цмокі падпальвалі вялікія багатыя дамы і бедныя халупкі, майстэрні і крамы, дрэвы і агароджы. Гарэлі нават цэрквы і касцёлы, а цмокі радысна глядзелі на полымя і весяліліся.

Гарадскія пажарныя, вядома ж, ведалі пра гэтую звычку цмокаў. На пажарнай каланчы ў такія дні бесперапынна вялося дзяжурства, бочкі з вадой стаялі паўсюдна, і коней, якія вязлі гэтыя бочкі, нават не распрагалі. І як толькі цмокаў заўважалі над горадам, дзяжурны адразу ж пачынаў біць ў сігнальныя званы — і ўсе гараджане выбягалі з дамоў з вёдрамі вады.

Але ніхто загадзя не мог ведаць, што і ў якім месцы загарыцца на гэты раз, таму пажарныя не заўсёды паспявалі да месца чарговага ўзгарання. Яны стараліся, як маглі, гараджане ім таксама дапамагалі, да вечара ўсе людзі рабіліся чорнымі ад сажы, вочы ў іх слязіліся, рукі былі ўсе ў апёках... але, на жаль, многія будынкі ўратаваць было проста немагчыма. Агонь ахопліваў іх вельмі хутка, а вады заўсёды не хапала. Ды і не маглі людзі саборнічаць з цмокамі: тыя былі куды больш моцныя і хуткія, да таго ж умелі лётаць.

Больш за іншых гэта засмучала Самага Маленькага Пажарнага. У першую чаргу таму, што як ён не стараўся, заўсёды здавалася яму самому, што бегае ён павольней за іншых ды і вады можа прынесці значна менш. З самага дзяцінства ён марыў стаць пажарным, хоць усе ў іх сям'і былі хлебапёкамі: і яго бацька, і дзядуля, і прадзядуля.

Але хлопчык так і не змог засвоіць гэта рамяство. Бо як толькі ў печцы разгаралася полымя, ён адразу ж зрываўся з месца, заліваў полымя вадой і псаваў увесь хлеб. Як толькі бацькі не сварыліся на яго, як яны яго не каралі — нічога не дапамагала, і прыйшлося бацькам змірыцца з тым, што іх сын не стане хлебапёкам.

Але і пажарныя не вельмі ўзрадаваліся, калі хлопец прыйшоў наймацца на службу.

— Ты занадта малы ростам, — сказаў Брандмаёр.

— Ты занадта слабы, — усміхнуўся Пажарны Асілак.

— У цябе нават вусоў няма! — хмыкнуў Самы Старэйшы Пажарны.

І сапраўды, сын хлебапёка выглядаў вельмі несамавіта. І тым не менш ён змог угаварыць Брандмаёра прыняць яго на выпрабавальны тэрмін.

Кожны дзень Маленькі Пажарны трэніраваўся, каб стаць мацнейшым. Ён гадзінамі рабіў зарадку, бегаў, плаваў, падцягваўся на галінцы старога дуба. У пажарную частку ён прыходзіў самым першым і самым апошнім яе пакідаў. Яго каска была самая бліскучая, а боты — самыя чыстыя.

За гэты час у горадзе здарылася тры пажары. Разам з усімі наш Пажарны дапамог збіць полымя, што ахапіла яблыневы сад, выратаваць ад агню дом малочніка і стары хлеў, што належаў кавалю. Маленькі Пажарны не шкадаваў сіл, ды ўсё ж яму здавалася, што Брандмаёр вырашыць, што такія пажарны яму не патрэбны.

Да канца выпрабавальнага тэрміну заставалася два тыдні, калі Маленькі Пажарны, як заўсёды раніцай, ішоў на працу. Раптам ён убачыў на тумбах для аб'яў вялізныя афішы. На іх былі намалюваны жанглёры, канатаходцы і клоўны, а ў цэнтры стаяў вусаты асілак у паласатым трыко.

«Вось хто мне патрэбны! — узрадаваўся Маленькі Пажарны. — Трэба спытацца парады ў гэтага асілка. Магчыма, ён падзеліцца са мной якім-небудзь сакрэтам, як стаць моцным».

Цыркавы шацёр раскінуўся ля самай ракі на ўскраіне горада. І ў нядзелю, пасля працы, Маленькі Пажарны накіраваўся туды.

Клоўны, акрабаты, жанглёры і дрэсіроўшчыкі якраз адпачывалі. На мангалах смажыліся шашлыкi, у кацялках булькала поліўка. Маленькі Пажарны асцярожна праходзіў міма цыркачоў, марна выглядваючы сярод іх асілка. І раптам ён убачыў дзіўную жывёлу...

Па памерах незнаёмы звер быў не меншы за цмокаў, шэры, з безвалосай скурай, тоўстымі, як слупы, нагамі, вялізнымі вушамі і доўгім носам, які быў вельмі падобны да...

Полымя вырывалася з разяўленых пашчаў пачвар, бляск лускі — срэбнай, залатой і чырвонай, як само самыя, — сляпіў вочы. Жах ахапіў сэрцы пажарных, а цмокі ўсё набліжаліся...

І раптам вадзяны фантан вылецеў ім насустрач. А потым яшчэ і яшчэ! Магутныя патокі вады акацілі цмокаў, і тыя спалохана зашыпелі, нібы старыя чугунныя патэльні.

Пажарныя не верылі сваім вачам. А слон павярнуўся, набраў новую порцыю вады і абліў усю пажарную каманду на чале з Брандмаёрам. Але ніхто з пажарных за гэта на слана не пакрыўдзіўся. Мокрыя і шчаслівыя, стаялі яны і назіралі, як цмокі хуценька ляцяць прэч ад горада.

Больш іх, дарэчы, тут ніколі не бачылі. Напэўна, цмокі вырашылі, што пажарным удалося падпарадкаваць сабе Старажытнага Вадзянога Цмока, а змагацца з ім вогненныя цмокі не захацелі.

Так Самы Маленькі Пажарны выратаваў горад Мінск. І, вядома ж, Брандмаёр пакінуў яго ў пажарнай камандзе і нават узнагародзіў медалём за знаходлівасць і адвагу.

А цыркавы слон таксама застаўся ў пажарнай камандзе і многія гады працаваў разам з пажарнымі, а ўдзячныя гараджане кожны дзень прыносілі яму пачастункі.

Калі слон зусім састарэў, сын Маленькага Пажарнага прыдумаў спецыяльнае механічнае прыстасаванне, якое падавала ваду ў шланг, вельмі падобны да хобата слана. Пажарныя з другіх гарадоў і нават краін прыязджалі паглядзець на гэтае дзіва, бо змагацца з агнём цяпер аказалася вельмі зручна. І хутка такімі прыстасаваннямі пачалі карыстацца пажарныя ва ўсім свеце. А галандскія пажарныя прыдумалі для яго назву — «БРАНДСПОЙТ». І менавіта так яго пачалі называць. А пра тое, што гэтае прыстасаванне прыдумалі дзякуючы цыркавому слану з Мінска, людзі, на жаль, хутка забыліся.

З таго часу ў пажарных з'явілася шмат карысных прыстасаванняў: машыны з драбінамі, якія маглі высоўвацца, адзенне, якое не брала самыя, пена, здольная хутка гасіць самыя моцныя агонь. Вось толькі сланоў ніхто з пажарных больш не выкарыстоўвае падчас тушэння пажараў. Можа, і жадалі б пажарныя набыць сабе слана, ды начальства ім гэтага не дазваляе.

Варвара Кліменка,
11 «А» клас, СШ № 17, Мінск

Таццяна Гуляева

Аднойчы ў сёмым «Б»...

(Вясёлыя школьныя гісторыі)

Абарыгены

Наташа адкрыла крыжаванку, прачытала першае пытанне і задумалася: ну хто прыдумаў у школьным лагеры хатнія заданні даваць?

— Андрэй, а ты ведаеш, як завецца карэннае насельніцтва Амерыкі? Індзейцы? — пяцікласніца імгненна сцяміла, хто дапаможа ёй расправіцца з заданнем.

Старэйшы брат пацягнуўся ў крэсла і нараспеў адказаў:

— Канешне, ведаю: па-нам-цы... Якія яшчэ індзейцы?! Панама, ведаеш, дзе знаходзіцца?

— Не нясі лухту, тут восем літар. Не падыходзіць твой варыянт.

Знаходзячыся ў прыўзнятым настроі, Андрэй здагадаўся: заданне хутчэй за ўсё пераправерыць мама, таму можна смела пажартаваць.

— Я кажу табе: па-нам-цы. А тое, што літар не хапае, так не да мяне прэтэнзіі, а да настаўніцы, што пісьму цябе не навучыла. Любы двоечнік ведае, што «панамцы» праз дзве «н» пішуцца.

Аўтарытэт брата зрабіў сваю справу. Хоць і прарэчылі «панНамцы» слову па дыяганалі, Наташы ўдалося нейкім чынам ўціснуць іх у радок крыжаванкі. А мама, якая бачыла, што дзеці займаюцца разам, не стала марнаваць час на праверку.

На наступны дзень школьнікі сталі параўноўваць паміж сабой адказы. Зразумела, у Наташы ўзнікла рознагалоссе з аднакласнікамі з нагоды «панНамцаў» і індзейцаў.

— Мой брат — выдатнік! — даказвала Наташа. — Ён не мог памыліцца.

Доказ быў вельмі пераканаўчы, і праз пару хвілін ва ўсіх сшытках «індзейцы» былі старанна выпраўленыя на «панНамцаў». А каб пацвердзіць правату, дзяўчынка паклікала важатую.

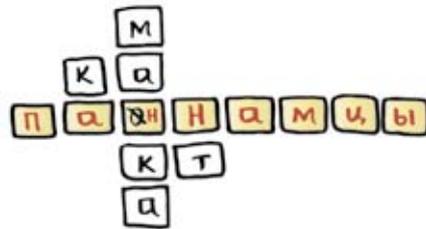
— Хто такія «панНамцы»? — акругліла вочы Анастасія Пятроўна.

— Карэннае насельніцтва Амерыкі, — упэўнена адказала Наташа.

— У каго ёсць іншыя варыянты? — звярнулася важатая да атрада.

Паколькі іншых варыянтаў не было, яна сама зазірнула ў вучнёўскія сшыткі. У кожным з іх значыліся «панНамцы». Засумнявалася Анастасія Пятроўна. Сама ўніверсітэт нядаўна скончыла: можа, недаслухала нешта на лекцыях? Не могуць жа 20 чалавек памыляцца! Пайшла яна ўдакладняць пытанне да старэйшага калегі.

— Ну, вы даяце, Анастасія Пятроўна! — вырашыў пажартаваць суразмоўца — Няма сумненняў, гэта магікане...

Генеральная ўборка

У той злапомны дзень класная абвясціла генеральную ўборку ў кабінцеце.

— Выставім адзнакі за чвэрць і возьмемся наводзіць парадак. Пярэчанні не прымаюцца! — заявіла Ірына Анатольеўна.

Але нават гэтая навіна не магла сапсаваць настрой напярэдадні доўгачаканых канікул.

І вось вёдры вадой напоўненыя, рукавы закасаныя, абавязкі падзеленыя. Ромку з Дзімкам, як мужчынам, даверылі самы адказны ўчастак працы: мыццё лінолеуму. Трэба дадаць, што ў кабінцеце біялогіі ён быў не гладкі, а шурпаты: у такое пакрыццё забіваўся бруд, і звычайная ануча выніку не прыносіла. Трэба было старанна скрэбці шчоткай. Хітрыкі тут не праходзілі: адмытыя сантыметры ператвараліся з цёмна-карычневых ў светлыя плямы і выглядалі задзірліва сярод нямытай падлогі.

Але нішто не рухае так прагрэс, як лянота! Пасля таго як папоўзалі на каленях з паўгадзіны, Дзімка прапанаваў:

— Давай паспрабуем да ног шчоткі прывязаць. Як на роліках будзем па падлозе катацца!

Праз пару хвілін пад рогат лзяўчынак хлапчукі ўжо вытваралі піруэты па кабінцеце. Па мокрым лінолеуме шчоткі слізгалі так, што канькабежцы пазайздросцілі б.

На жаль, шурпатая падлога была не адзінай славутасцю кабінета біялогіі. Тут была сабрана цэлая калекцыя раслін, якія ў велізарнай колькасці размяшчаліся паўсюль: на падаконніках, на падстаўках, на паліцах. А ў канцы класа на ўсю вышыню памяшкання стаялі тры «бярозкі». У адну з іх, разагнаўшыся, і не ўпісаўся Ромка. Восем вазонаў ураз апынуліся на падлозе.

— Што тут адбываецца? — у самы непадыходзячы момант у клас увайшла Ірына Анатольеўна.

— А мы... гэта... кветкі перасаджваем! — пераглянуліся віноўнікі.

Паўгадзіны сышло на пазапланавую аграгратэхніку.

Таццяна Гуляева — журналіст, піша ў асноўным для дзяцей і пра дзяцей. Героямі яе публікацый становяцца неабыякавыя да навукі юныя даследчыкі, краязнаўцы, тыя, хто толькі робіць першыя крокі ў мастацтве і з каго ўжо могуць браць прыклад дарослыя.

У героях гумарыстычных апавяданняў «Аднойчы ў сёмым «Б»...» можна пазнаць былых Таццяніных аднакласнікаў і разам з імі перажыць незабыўныя імгненні школьных гадоў.

— Затое якая падлога чыстая! — знайшоў «плюс» Дзімка. І «з'ехаў» на шчотках ў супрацьлеглы канец кабінета.

— Гэй, анучу навошта забраў? Вязі назад! — абурыўся Ромка.

— Вязу! — крыкнуў Дзімка.

Разагнаўся і, насуперак вядомай прымаўцы, што снарад у адну варонку двойчы не трапляе, трапіў у тую ж самую «бярозку»...

Два гады прайшло, а той квадрат лінолеуму да гэтага часу вызначаецца.

Зборышча

Праз усё школьнае фае распасцерся плакат, на якім велізарнымі літарамі было выведзена: «Пачынаем падрыхтоўку да піянерскага збору!».

— Што спяваць будзем? — пацікавілася на класнай гадзіне Ірына Анатольеўна.

— Давайце «Купалінку» зацягнем, — пажартаваў з апошняй парты Ромка.

— Ці гапак спляшам, — падтрымаў прыяцеля Вася.

Класная акінула хлапчукоў грозным позіркам:

— Мерапрыемства сур'ёзнае, тут не да жартаў! Прапаную падумаць над якой-небудзь патрыятычнай песняй. Каб спявалася пра маладосць, адвагу і рашучасць.

І тут жа даручыла выдатніцы Наташы арганізаваць падрыхтоўку да збору. Адказная Наташа тым жа вечарам надрукавала дома некалькі асобнікаў тэксту песні, а раніцай ўручыла іх «ахвярам» музычнага агляду. Наташу, вядома, слухацца ніхто не стаў, а над яе патрабаваннем арганізаваць рэпетыцыю толькі пасмейваліся. Дзіўна, але Ірына Анатольеўна таксама неяк выпусціла з поля зроку працэс падрыхтоўкі.

За тыдзень да абвешчанага збору настаўніца спеваў і завуч вырашылі зладзіць прагон канцэрта. З гэтай нагоды удзельнікаў нават знялі з апошніх урокаў.

— Наташка, дзе словы гэтай песні? — у жаху ад будучай ганьбы спытаў Вася. — Я свае даўно згубіў...

Выдатніца спехам накідала яму на паперку тэкст па памяці, які хлапчुकі адксе-ракапіравалі ў прыёмнай дырэктара.

— Ну, што вы падрыхтавалі? — пацікавілася завуч, калі ўдзельнікі збору выйшлі на сцэну актавай залы.

— Песня «Взвейтесь кострамі», — з гонарам прадэкламавала Наташа і кіўком галавы дала дабро музычнаму кіраўніку на акампанемент.

Аднак замест зладжанага хору пасля пройгрышу заспявала адна Наташа. Толькі пара няўпэўненых галаскоў падцягнулася да яе моцнага сапрана ў прыпеве.

— Гэта не збор! Гэта зборышча! — абурылася завуч.

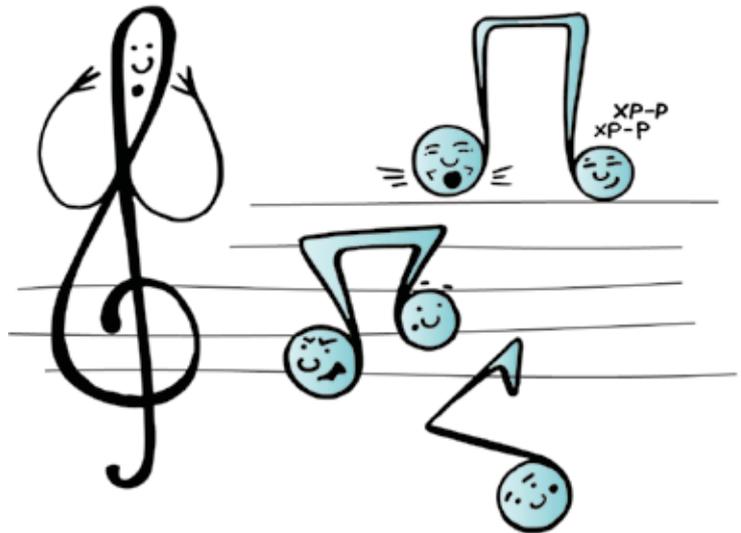
— Вы што, нават па паперцы праспяваць не здолелі? — папракнула аднакласнікаў засмучаная Наташа.

Тыя моўчкі працягнулі ёй свае партытуры. Словы песні ледзь згадваліся сярод інфармацыі пра наведванні, нейкіх табліц і іншых даведак. І тут Вася прыгадаў: сакратар дала яму чарнавікі, а ён, мусіць, не тым бокам паклаў лісты ў ксеракс. Зазірнуць у тэкст песні да пачатку выступлення артысты палічылі лішнім.

Фінгал

Андрэй вяртаўся з урока фізкультуры з падраным ранцам і вялікім фінгалам пад вокам. На калідоры яго сустрэла Ірына Анатольеўна і спужалася:

— Хто цябе так? За што?

— А-а-а ... — абыякава працягнуў Андрэй. — Гэта мне Ромка падножку падставіў. Ну, я адпомсціў і ў яго ранцам запусціў. Трапіў!

Твар героя расплыўся ў шчаслівай усмешцы, асветленай яркім святлом таго самага «ліхтара».

— А што ж Рома? — нахмурылася класная.

— Ну, а ён мне ў вока даў, потым я яму ў нос. Тут Дзімка прыбег ды як тузана мяне за валасы! Я не стрываў і ўрэзаў яму ў лоб! А ён, дзівак, пакрыўдзіўся і схапіў мяне за рукаў. Мы зваліліся на падлогу, а Ромка разагнаўся ды з разбегу як скокне на нас!

З кожным новым паведамленнем Андрэя ў Ірыны Анатольеўны ўсё больш акругляліся вочы.

— Дык вы хоць памірыліся потым? — нарэшце спыталася яна ў вучня.

— Памірыліся? — Андрэй здзіўлена паціснуў плячыма. —

Дык мы ж і не сварыліся...

Фотаздымак

На апошнім уроку ў кабінет зазірнула Ірына Анатольеўна і абвясціла:

— Наш клас прызнаны лепшым у паралелі па выніках паспяховасці, з гэтай нагоды заўтра да нас прыедзе фотакарэспандэнт раённай газеты. Усім ахайна апрануцца і акуратна прычасацца.

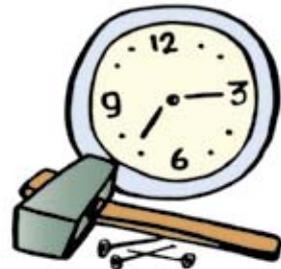
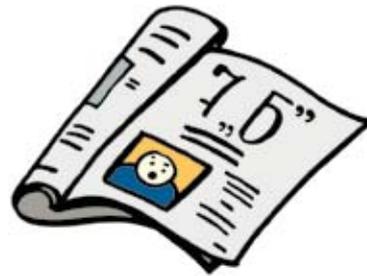
Ці трэба казаць, што ўрока літаратуры пасля такой навіны не атрымалася. Як не спрабавала настаўніца уціхамірыць герояў заўтрашняга рэпартажу, яна нічога зрабіць не змагла. Большасць ужо бачыла сябе ва ўсёй красе на першай паласе выдання і ў марах прымала віншаванні ад знаёмых.

Больш за ўсіх усхвалявалася Таня. Няма сумненняў, што яе, выдатніцу, здымуць буйным планам. Побач паставяць Ромку: ён спартсмен і часта прывозіць медалі са спаборніцтваў. З іншага боку, вядома, прымасціцца Наташа — яе заўсёды класная ставіць іншым у прыклад. Другі рад таксама ярка вымаляваўся ў Таніным уяўленні: лепшы школьны саліст Дзімка, актывістка Ірка і пераможца алімпіяды па матэматыцы Андрэй.

Увесь вечар Тані было не да ўрокаў. З парога паведаміла бацьку і маці, што хутка пра яе напішуць у газеце. Потым выпрасавала новую блузку. Затым узялася за «рэпетыцыю» прычоскі. Прамучылася ля люстэрка бітую гадзіну і зрабіла выснову, што лепш за ўсё на фота яна будзе выглядаць з бліскучымі заколкамі.

...Перад першым урокам Ірына Анатольеўна зазірнула ў клас, каб пераканацца ў гатоўнасці класа да фотасесіі, і ахнула. У дзелавы касцюм апрануўся нават двоечнік Вася.

На першым уроку фотакарэспандэнт не з'явіўся. У разгубленасці прайшоў другі і трэці. Чацвёртым была праца. Перад тым як адправіцца ў майстэрню, Вася прыгадаў, што абяцаў класнай прыбіць гадзіннік над дошкай. Ён скінуў пінжак, залез на крэсла, узяў у рукі малаток і ўжо сабраўся стукнуць па цвіку, як адчыніліся дзверы і на парозе паказаўся дырэктар школы з незнаёмым дзядзькам з фотаапаратам на шыі.

— Стой, стой так! — дзядзечка раптам схпіў фотаапарат і давай пстрыкаць ў Васю, які застыў у здзіўленні.

— Вазьміце яшчэ гэтага ў кадр, — указаў дырэктар на ўжо пераапрунуўшага для працы ў майстэрні ў завэдзганы халат Дзімку.

— Такі жывы здымак атрымаўся, — застаўся задаволены фатограф. І, запісаўшы прозвішчы герояў, выйшаў разам з дырэктарам з кабінета.

— Ну, і дзе ж ты? — са здзіўленнем круціў назаўтра ў руках газету Танін тата.

— Вунь мая парта... Побач з Васькіным крэслам... — расчаравана паказала дачка.

Хто мае рацыю?

Сёмаму «Б» зайздросціла ўся паралель. Іх настаўнік матэматыкі Сяргей Іванавіч — проста мара любога гультая! Голас не павысіць, двойку не паставіць, да дошкі лішні раз не выкліча. Сам прадуктуе задачку, сам яе потым і рашае...

Усё змянілася праз год, калі замест любімага настаўніка парог класа пераступіла Наталля Пятроўна. І адразу ж дала кантрольную работу павышанай складанасці.

— Цяпер матэматыку ў вас буду весці я, таму хачу правесці узровень вашых ведаў, — патлумачыла настаўніца.

Сказаць, што клас карпеў над заданьнямі, — значыцца, нічога не сказаць. І хоць у кожнага ледзь не дым з вушэй валіў ад стараннасці, усё аказалася дарэмным: пасля праверкі сшыткаў сярод дваццаці двоек праскочыла толькі адна тройка ў выдатніцы Наташы.

— Патуранняў не чакайце, — строга падвяла вынік Наталля Пятроўна. І дала кожнаму індывідуальнае заданне. Праўда, дазволіла яго дарабіць дома.

— Выдатна, — падумала Таня. У яе тата скончыў факультэт прыкладной матэматыкі, ён жа і дапаможа ёй справіцца з заданнем на «выдатна».

Задачкі і насамрэч аказаліся няпростымі. Наталля Пятроўна паставіла перад сабой высокую мэту: навучыць дзяцей думаць лагічна. Да трох ночы вырашаў Танін тата «рэбусы», а раніцай задаволены працягнуў чарнавік дачцэ.

...Упэўненая ва «ўласных» сілах, Таня, не спяшаючыся, адкрыла сшытак. Цяпер сапраўды там павінна быць «дзясятка»! Але напрыканцы хатняга задання чамусьці стаяла «сямёрка»...

— Як? Чаму толькі «сямёрка»? — ажно абурыўся вечарам тата, калі дачка аб'явіла яму пра вынікі іх «сумеснай» працы. — Згодны, там было некалькі варыянтаў рашэння. Я абраў самы складаны! Калі ваша настаўніца не ведае пра такі варынт — гэта яе асабістая справа! А я... я заўтра пайду да дырэктара школы!

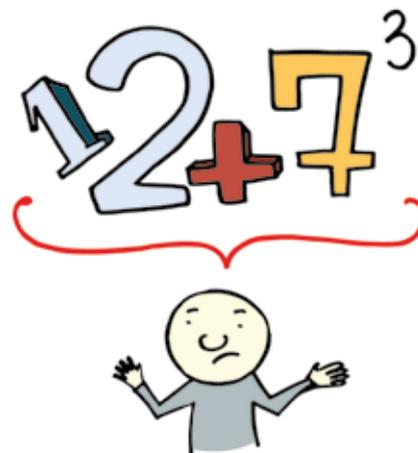
Маці ж моўчкі ўзяла з рук дачкі сшытак. Пагартала. Потым спытала ў таты:

— І што ты яму скажаш? Чаму Наталля Пятроўна выпраўляе мной рэшанья задачы?..

— А там што, хіба ёсць выпраўленні? — не паверыў тата.

— Сам паглядзі!

Тата выхапіў з рук мамы сшытак, нейкі час моўчкі ў яго ўглядаўся. Потым уздыхнуў і загадаў Тані больш уважліва слухаць на уроках.

Заснавальнік
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом «Звязда»

Галоўны рэдактар
Кацярына Вячаславаўна Захарэвіч

Рэдакцыйная калегія:
Іна Віннік, Алесь Бадак, Ірына Буторына, Валерый Гапееў,
Кацярына Глухоўская, Мікалай Грынько, Алесь Дуброўскі,
Уладзімір Ліпскі, Уладзімір Мазго, Алена Масла, Міхаіл
Мірончык, Кацярына Мядзведзева, Вікторыя Мянанава,
Вольга Праскаловіч, Наталля Пшанічная, Людміла
Рублеўская, Вольга Русілка, Алена Руцкая, Таццяна Сівец,
Раіса Сідарэнка, Святлана Сітнік, Аляксей Чарота, Таццяна
Швед, Віктар Яжык.

Адрас рэдакцыі

Юрыдычны адрас:
Рэспубліка Беларусь, 220013, г. Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10а.
info@zvyazda.minsk.by
Тэл./факс: 8 (017) 287-19-19.

Паштовы адрас:

Рэспубліка Беларусь, 220005, г. Мінск,
пр. Незалежнасці, 39.
bjarozka@zviazda.by
http://www.maladost.lim.by/berezka
Тэл.: 8 (017) 284-85-24;
8 (017) 284-41-88.

Падпісныя індэксы:

74822 — індывідуальны
74888 — індывідуальны льготны для членаў БРПА
748222 — ведамасны
74879 — ведамасны льготны для ўстаноў адукацыі і культуры

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай
інфармацыі № 210 ад 23.04.2013, выдадзенае
Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Выдавец

Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом «Звязда».

Дырэктар — галоўны рэдактар
Павел Якаўлевіч Сухарукаў

Намеснік галоўнага рэдактара:

Г. П. Аўласенка

Рэдактары:

Ю. С. Ваўчок, С. М. Курганова

Мастацкі рэдактар:

А. У. Галота

Тэхнічны рэдактар, камп'ютарная вёрстка:

Г. К. Кірэенка

Камп'ютарны набор:

А. Г. Кахноўская

Стылістычны рэдактар:

Г. І. Верабей

Падпісана да друку ??.07.2017 г.

Фармат 60x84 1/8. Друк афсетны.

Ум. друк. арк. 5,58. Ул.-выд. арк. 6,65.

Тыраж 770 экз. Заказ

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства

«БудМедыяПраект»

ЛП № 02330/71 ад 23.01.2014,

вул. В. Харужай, 13/61, 220123, Мінск, Рэспубліка Беларусь

© РВУ «Выдавецкі дом «Звязда», 2017

- 02 Калумністыка. Адказ — у люстэрку
- 03 Калумністыка. Ты (не) зможаш!
- 04 Калумністыка. Цэтлікі: хопіць кожнаму
- 06 Месца. Некалькі словаў пра тое, чаму варта наведаць Іўе
- 08 Праектар. Танчыць з жыццём
- 10 Нетэкст. Гісторыя, заканчэнняў якой няма
- 14 Незапыленае. Стараверскі свет
- 16 Практикум. Карані жыцця
- 20 Гісторыя поспеху. Антось Звычайны:
«Усе такія коцікі»
- 23 Сітуацыя плюс. Да бар'ера
- 27 Hist. Знаёмцеся: часопіс «Заранка»
- 30 Конкурс. Чытаем шмат, чытаем разам,
ствараем сябе і краіну!
- 33 Верасок. Паэзія
- 34 Верасок. Проза. Дзве замалёўкі з прыроды
- 35 Верасок. Проза. Думаю — Гродна! Іду да яго
ва ўспамінахы
- 36 Верасок. Проза. Казка пра Кактус, які не
забыўся на сваю Радзіму
- 37 Верасок. Проза. Як агуркі ў слоіку
пасварыліся
- 38 Верасок. Проза. Казка пра зялёны Гузік
- 39 Верасок. Проза. Самы Маленькі Пажарны
і яго слон
- 43 Літаратурныя старонкі. Проза. Таццяна
Гуляева. Адночы ў сёмым «Б»...

На першай старонцы вокладкі мурал на вуліцы Кастрычніцкай,
L7M Бразілія, Сан Паулу. «Чатыры станы»

Тэма наступнага нумара — «Рытм».

«Нашы Руіны»

Аўтарскі праект Уладзіміра Цвіркі

Мінская вобласць, Чэрвеньскі раён, вёска Раванічы.
Палац Слатвінскіх, 1853 год.

У кожным нумары часопісаў «Малодосць» і «Бярозка». Поўны камплект выяў будзе мець той, хто чытае абодва выданні.

#КОТ I КЕКС#

Мой аўтар – тут:
vk.com/skoqhull

ЦУЛЬ, 17

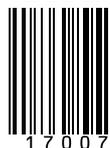
3 работ комікс-стэнда на «Ночы ў бібліятэцы-2017»

ISSN 0320-7579

9 770320 757007

EAC

17007